

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ ТЕНДЕНЦІЇ:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ РІШЕННЯ ДЛЯ СТАЛОГО МАЙБУТЬОГО

CURRENT ECONOMIC AND LEGAL TRENDS:
INTERDISCIPLINARY SOLUTIONS FOR A SUSTAINABLE FUTURE

Збірник тез доповідей
Book of abstracts

12 листопада 2024 р.
November 12, 2024

м. Рівне, Україна
Rivne, Ukraine

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ ТЕНДЕНЦІЇ:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ РІШЕННЯ ДЛЯ СТАЛОГО МАЙБУТНЬОГО

CURRENT ECONOMIC AND LEGAL TRENDS:
INTERDISCIPLINARY SOLUTIONS FOR A SUSTAINABLE FUTURE

Збірник тез доповідей
Book of abstracts

12 листопада 2024 р.
November 12, 2024

м. Рівне, Україна
Rivne, Ukraine

УДК 37:082.2(06)

Сучасні економічні та правові тенденції: міждисциплінарні рішення для сталого майбутнього: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Рівне, 12 листопада 2024 р.). Рівне: ЦФЕНД, 2024. 67 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні економічні та правові тенденції: міждисциплінарні рішення для сталого майбутнього” з:

Вінницький національний аграрний університет

ВСП “Інститут інноваційної освіти Київського національного університету будівництва та архітектури”

Державний заклад “Національний університет охорони здоров’я України імені П. Л. Шупика”

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Дніпровський державний університет внутрішніх справ

ЗВО “Університет трансформації майбутнього”

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Київський національний університет культури і мистецтв

Криворізький навчально-науковий інститут Донецького державного університету внутрішніх справ

Львівський національний університет імені Івана Франка

Національний технічний університет “Харківський політехнічний інститут”

Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

Національний університет “Чернігівська політехніка”

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Національного університету “Львівська політехніка”

Сумський національний аграрний університет

Суспільна академія наук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Університет митної справи та фінансів

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, обліку, фінансів та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економіки та управління підприємствами; економіки сільського господарства і АПК; екологічної економіки і сталого розвитку; енергоефективності економіки; економіки промисловості; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб’єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ SECTION 1. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES	6
<i>Дмитрюк С. П.</i> ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ	6
<i>Деньдобрий Д. В.</i> УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ АПК	9
<i>Костенко В. В.</i> РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ.....	10
<i>Куц Р. Т.</i> ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХІВІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ.....	12
<i>Петецький І.</i> СОЦІАЛЬНО ВАЖЛИВІ ТОВАРИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ	13
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І АПК SECTION 2. ECONOMICS OF AGRICULTURE AND AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX	15
<i>Дідур К. М.</i> НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	15
<i>П'янківська А. Ю., Чухліб А. В.</i> СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ І ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ.....	18
СЕКЦІЯ 3. ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА І СТАЛИЙ РОЗВИТОК SECTION 3. ECOLOGICAL ECONOMICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT	21
<i>Дячинська О. М.</i> ВІДНОВЛЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ: ШЛЯХ ДО СТАЛОГО АГРАРНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	21
СЕКЦІЯ 4. ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ SECTION 4. ENERGY EFFICIENCY OF ECONOMICS	24
<i>Канцір І. А., Романишин Р. А.</i> ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ У ДЕВЕЛОПМЕНТІ БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЄКТІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ РОЗПОДІЛЕНОЇ ГЕНЕРАЦІЇ	24
СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІКА ПРОМИСЛОВОСТІ SECTION 5. ECONOMICS OF INDUSTRY	26
<i>Kocherga O., Shashyna M.</i> FORMATION OF THE ENTERPRISE RESOURCE POTENTIAL IN THE CONTEXT OF ECONOMIC DIGITALIZATION	26

СЕКЦІЯ 6. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ	
SECTION 6. ACCOUNTING, ANALYSIS, AND AUDIT	28
<i>Гончаренко М. О., Чухліб А. В.</i>	
СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ	28
<i>Токар Н. І., Гордієнко М. І.</i>	
ВІДМІННОСТІ В ОБЛІКУ ВИТРАТ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ	29
СЕКЦІЯ 7. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ	
SECTION 7. FINANCE, BANKING, INSURANCE	32
<i>Байдал О. А.</i>	
СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЛЬ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ	32
<i>Верзілова Т. О.</i>	
МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	34
<i>Святна В. В.</i>	
ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	36
<i>Святна В. В.</i>	
СУТНІСТЬ ТА ВИДИ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	37
<i>Синичич М. М., Ясіновська І. Ф.</i>	
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ	39
СЕКЦІЯ 8. МЕНЕДЖМЕНТ	
SECTION 8. MANAGEMENT	43
<i>Пантелєєва М. Д.</i>	
УДОСКОНАЛЕННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТІВ МАРКЕТИНГУ В РАМКАХ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ	43
<i>Смоляк Ю. Ю.</i>	
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ CRM-СИСТЕМ У ДИСТАНЦІЙНОМУ УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ	45
СЕКЦІЯ 9. ЛОГІСТИКА ТА ТРАНСПОРТ	
SECTION 9. LOGISTICS AND TRANSPORT	47
<i>Шинкарюк Є. В.</i>	
МУЛЬТИМОДАЛЬНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ КРОК ДЛЯ ПЕРЕВІЗНИКІВ УКРАЇНИ	47

СЕКЦІЯ 10. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ SECTION 10 PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION	50
<i>Бойко В. А., Рудакевич М. І.</i>	
ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО МІСЬКРАЙОННОГО СУДУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	50
<i>Гбур З. В.</i>	
РОЛЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В РЕФОРМУВАННІ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ.....	51
<i>Рущенко Є. В.</i>	
ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ	53
<i>Шведа Н. М., Ляшко О. О.</i>	
ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	56
СЕКЦІЯ 11. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО SECTION 11. CIVIL LAW AND PROCEDURE, FAMILY LAW, HOUSING LAW, INTERNATIONAL PRIVATE LAW	58
<i>Донєва П. О.</i>	
НОТАРІАТ ЯК ІНСТИТУТ ПРЕВЕНТИВНОГО ПРАВОСУДДЯ.....	58
СЕКЦІЯ 12. ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС SECTION 12. ECONOMIC LAW AND PROCESS	60
<i>Попова О. В., Попова Є. О.</i>	
РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА.....	60
<i>Пострибайло А. О.</i>	
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ.....	62
СЕКЦІЯ 13. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА SECTION 13. CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY, CRIMINAL PROCEDURE, CRIMINALISTICS	64
<i>Батраченко Т. С.</i>	
ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОБАЦІЙНОГО НАГЛЯДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	64
<i>Пилипенко Д. О.</i>	
ЩОДО ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ СКЛАДАННЯ ДОСУДОВОЇ ДОПОВІДІ	66

СЕКЦІЯ 1
SECTION 1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ
ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES

УДК 331.46

Дмитрюк С. П.

старша викладачка кафедри експлуатації машинно-тракторного парку,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВИРОБНИЧОГО ТРАВМАТИЗМУ

Економічна значущість охорони праці визначається ефективністю заходів з покращення умов і підвищення безпеки праці. Зокрема, економічна значущість охорони праці оцінюється за результатами, отриманими під час зміни соціальних показників: підвищення продуктивності праці; зниження непродуктивних витрат часу і праці; збільшення фонду робочого часу; зниження витрат, пов'язаних з плинністю кадрів через умови праці тощо [4]. Ефективність використання обладнання і збільшення фонду робочого часу, як правило, досягається шляхом зниження простоїв протягом зміни, які мають місце в результаті погіршення самопочуття працівника через умови праці та мікротравми.

Причиною зростання непродуктивних витрат часу, а отже, і праці, є погана організація робочих місць. Так, наприклад, без урахування ергонометричних вимог виникає: необхідність виконання зайвих рухів та докладання додаткових зусиль через незручне положення; невдале розташування органів управління обладнання; невдале конструктивне оформлення робочих місць [3].

Покращення умов і підвищення безпеки праці значною мірою впливає на зменшення плинності працівників, робота яких пов'язана з важкою фізичною працею, несприятливими санітарно-гігієнічними умовами, монотонністю виробничих процесів. За даними соціологів, зі загальної кількості працівників, які звільняються за власним бажанням, майже чверть складають особи, яких не влаштовують несприятливі санітарно-гігієнічні умови, монотонність виробничого процесу.

Для реалізації комплексу заходів, спрямованих на покращення умов праці та охорону праці, роботодавець заздалегідь планує фінансові витрати. Зазвичай ці витрати включають: вдосконалення техніки та технологій виробництва для підвищення безпеки виробничих процесів, а також створення або оновлення основних фондів, призначених для охорони праці. Можливі витрати підприємства на охорону праці включають: додаткові до страхових виплати потерпілим внаслідок травм і професійних захворювань, а також пільги та компенсації працівникам, які працюють в тяжких і шкідливих умовах, додаткові витрати на профілактику травматизму і професійних захворювань; витрати на ліквідацію наслідків аварій та нещасних випадків на виробництві, а також штрафи та інші відшкодування [3]. Відповідно до Закону України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування”, у разі настання страхового випадку управління виконавчої дирекції Пенсійного Фонду зобов'язані своєчасно та в повному обсязі відшкодовувати шкоду, заподіяну працівникові внаслідок ушкодження його здоров'я або в разі його смерті, виплачуючи йому або особам, які мають на це право: допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю до відновлення працездатності або встановлення інвалідності; одноразову допомогу в разі стійкої втрати професійної

працездатності або у разі смерті потерпілого; щомісячну страхову виплату в разі часткової чи повної втрати працездатності; страхову виплату потерпілому у розмірі його середньомісячного заробітку при тимчасовому переведенні на легшу нижчеоплачувану роботу; страхову виплату потерпілому під час його професійної реабілітації; щомісячну страхову виплату особам, які мають на неї право в разі смерті; відшкодування вартості ритуальних послуг, пов'язаних з похованням померлого [2].

Кошти для здійснення страхувальником виплати допомоги у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю потерпілого, доплати до середнього заробітку, який потерпілий мав до ушкодження здоров'я, при тимчасовому переведенні його на легшу роботу, а також на поховання та пов'язані з цим ритуальні послуги виділяються Фондом на підставі заяви-розрахунку. Інформація, внесена страхувальником до заяви-розрахунку, підтверджується підписами керівника та головного бухгалтера, які є відповідальними за її достовірність.

Щомісячні страхові виплати та інші витрати на відшкодування шкоди (стаття 42 Закону № 1105) складаються з :

- допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується в розмірі 100 відсотків середнього заробітку. При цьому перші п'ять днів тимчасової непрацездатності оплачуються власником або уповноваженим ним органом за рахунок коштів підприємства, установи, організації.

- допомога по тимчасовій непрацездатності, страхова виплата у разі переведення потерпілого на легшу нижчеоплачувану роботу, відшкодування вартості поховання потерпілого та пов'язаних з цим ритуальних послуг надаються в порядку, встановленому правлінням Фонду;

- при стійкій втраті працездатності сума щомісячної страхової виплати встановлюється відповідно до ступеня втрати професійної працездатності та середньомісячного заробітку, що потерпілий мав до ушкодження здоров'я. Максимальний розмір щомісячної страхової виплати не повинен перевищувати 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб;

- мінімальний розмір призначеної щомісячної страхової виплати потерпілому у перерахунку на 100 відсотків втрати професійної працездатності не може бути меншим за прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб.

У разі стійкої втрати професійної працездатності, встановленої МСЕК, Фонд проводить одноразову страхову виплату потерпілому, розмір якої визначається відповідно до ступеня втрати професійної працездатності, виходячи з 17 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату.

У разі якщо при подальших обстеженнях МСЕК потерпілому встановлено інший, вищий ступінь втрати стійкої професійної працездатності з урахуванням іншої професійної хвороби або іншого каліцтва, пов'язаного з виконанням трудових обов'язків, йому провадиться одноразова виплата, розмір якої визначається відповідно до відсотка, на який збільшено ступінь втрати працездатності, щодо попереднього обстеження МСЕК, виходячи з розрахунку 17 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права потерпілого на страхову виплату [1].

Якщо комісією з розслідування нещасного випадку встановлено, що ушкодження здоров'я настало не лише з вини роботодавця, а й внаслідок порушення потерпілим

нормативних актів про охорону праці, розмір одноразової допомоги зменшується на підставі висновку цієї комісії, але не більш як на 50 відсотків. Фонд фінансує витрати на медичну та соціальну допомогу, у тому числі на додаткове харчування, придбання ліків, спеціальний медичний, постійний сторонній догляд, побутове обслуговування, протезування, медичну реабілітацію, санаторно-курортне лікування, придбання спеціальних засобів пересування тощо, якщо потребу в них визначено висновками МСЕК та індивідуальною програмою реабілітації інваліда (у разі її складення). Фонд організовує цілеспрямоване та ефективне лікування потерпілого у власних спеціалізованих лікувально-профілактичних закладах або на договірній основі в інших лікувально-профілактичних закладах з метою якнайшвидшого відновлення здоров'я застрахованого.

У разі смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві виплачується одноразова допомога його сім'ї у сумі, що дорівнює 100 розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права на страхову виплату, та одноразова допомога кожній особі, яка перебувала на його утриманні, а також на його дитину, яка народилася протягом не більш як десятимісячного строку після смерті потерпілого, у сумі, що дорівнює 20 розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на день настання права на страхову виплату [2].

Сума страхових виплат непрацездатним особам, які не перебували на утриманні померлого, але мають на це право, визначається в такому порядку: якщо кошти на утримання стягувалися за рішенням суду, страхові виплати визначаються в сумі, призначеній судом; якщо кошти на утримання не стягувалися в судовому порядку, сума страхової виплати встановлюється Фондом. У разі якщо право на страхові виплати мають одночасно непрацездатні особи, які перебували на утриманні померлого, і непрацездатні особи, які не перебували на його утриманні, спочатку визначається сума страхових виплат особам, які не перебували на утриманні померлого. Установлена зазначеним особам сума страхових виплат виключається із заробітку годувальника, а потім визначається сума страхових виплат особам, які перебували на утриманні померлого, у порядку, передбаченому абзацами першим та другим цього пункту. Максимальний розмір щомісячної страхової виплати особам, які втратили годувальника, не може перевищувати 10 розмірів прожиткового мінімуму, встановленого для працездатних осіб [2].

Середньомісячний заробіток для обчислення суми страхових виплат потерпілому у зв'язку із втраченим ним заробітком (або відповідної його частини) визначається згідно з порядком обчислення середньої заробітної плати для виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Література:

1. Закон України “Про внесення змін до статей 19 та 43 Закону України “Про охорону праці” № 3458-VI від 02.06.2011р.
2. Закон України “Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування” № 1105, зі змінами від 01.01.2023 р.
3. Бедрій Я.І. Основи охорони праці. Львів, Магнолія, 2019. - 240 с.
4. Беліков А.С., Дмитрюк С.П., Годяев С.Г. Охорона праці в агропромисловому комплексі України. Черкаси, 2014. 645 с.

УДК 338.2

Деньдобрий Д. В.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету менеджменту та права
Вінницький національний аграрний університет

УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ АПК

Слово “конкурентоспроможність” має два корені: “конкуренція” і “здатність”. Перший визначає запити економічних одиниць, які беруть участь у конкурентній боротьбі, другий визначає їхній потенціал та умови управління такою боротьбою. Конкурентоспроможність у загальній формі – це наявність характеристик, які створюють низку конкурентних переваг для суб’єктів економічної конкуренції.

Конкурентоспроможність є ринковою категорією, що має динамічний та мінливий характер. Тому, навіть за умови, що якісні характеристики товарів підприємства не змінюються, конкурентоспроможність підприємства може змінюватись під впливом різних чинників, зокрема, активності конкурентів, кон’юнктури ринку, ефективності реклами, цінової політики на схожі товари на ринку тощо.

Конкурентоспроможність підприємств АПК безпосередньо залежить від здатності використовувати потенціальні можливості з метою виробництва конкурентоспроможної продукції АПК для досягнення конкурентних переваг.

Конкурентоспроможність визначає здатність підприємства виживати в умовах постійної конкуренції завдяки продуктивнішому використанню ресурсів. Відтак, саме здатність підприємств АПК використовувати наявний потенціал для виробництва товарної продукції повинно слугувати головним критерієм задля визначення і оцінки рівня їх конкурентоспроможності.

Варто зауважити, що конкурентоспроможність підприємства, а відтак і конкурентні переваги, можна оцінити лише в межах групи підприємств, які випускають однакову продукцію чи надають однакові послуги. Отже, конкурентоспроможність – це поняття відносне, тому що одне й те саме підприємство в рамках регіональної групи може бути конкурентоспроможним, але в рамках світового ринку – ні. Найскладнішою є оцінка міри конкурентоспроможності, тобто виявлення характеру конкурентної переваги порівняно з іншими. Ключовим аспектом, що характеризує успіх на ринку, є спроможність адаптуватися до постійних змін середовища. Висока адаптивність до ринку означає здатність ефективно реагувати на зміни ринку та гнучко адаптувати бізнес-стратегії та тактики управління підприємством [1].

Найбільш комплексним спеціальним методом оцінки конкурентоспроможності підприємств АПК є метод теорії ефективної конкуренції, за допомогою якого можна визначити найбільш конкурентоспроможні підприємства. Отже, скориставшись даним методом можливо оцінити ефективність роботи всіх структурних підрозділів, враховуючи ефективність використання наявного ресурсного потенціалу.

Показники для оцінки діляться на групи: I група включає показники, які дають уяву про ефективність виробничої діяльності. II група включає показники фінансового стану. III група охоплює показники ділової активності. Для визначення інтегрального коефіцієнта конкурентоспроможності виробництва сільськогосподарства проводяться розрахунки показників діяльності аграрних підприємств, що базуються на матеріально-технічному, кадровому забезпеченні,

їх ефективному використанні, та рівні організації управління процесом виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції [2, с. 69].

Джерела конкурентних переваг підприємств АПК: природно-кліматичні умови; ресурсний потенціал; географічне положення; кон'юнктура аграрного ринку [3, с. 128; 4, с. 11].

Організаційно-економічні методами управління конкурентоспроможністю підприємств АПК: активізація інноваційної та інвестиційної діяльності, технічне переобладнання підприємств АПК; поліпшення фінансового та податкового управління підприємствами АПК; розробка заходів щодо ефективного використання виробничих та фінансових ресурсів підприємств АПК; вдосконалення системи менеджменту персоналу та мотивації праці в підприємствах АПК; запровадження систем управління якістю в підприємствах АПК, їх сертифікація; системний і комплексний підхід до диверсифікації та планування виробництва у підприємствах АПК; вдосконалення системи обліку й аналізу витрат в підприємствах АПК; поліпшення маркетингової діяльності, додаткова підтримка маркетингової служби в підприємствах АПК; поліпшення інформаційного забезпечення управління конкурентоздатністю підприємства АПК.

З метою підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств АПК необхідно упровадити систему державної підтримки аграрного сектору, зокрема підтримку інновацій, пільгове оподаткування, цінове регулювання для паритетного розвитку, дотування виробництва, пільгове кредитування тощо.

Список літератури

1. Мазур К. В. Методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності підприємницьких структур. Актуальні проблеми економічного розвитку України в умовах глобалізації: збірник наукових праць Міжнародної науковопрактичної конференції 24 квітня 2009 р. Вінниця: Центр підготовки навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2009. ч.1. С.434-436.

2. Логоша Р.В. Конкурентні переваги аграрних підприємств на світовому ринку овочів. *Збірник наук. праць Вінницького національного аграрного університету. Серія: економічні науки*. 2013. Випуск 1(76). С. 65–74.

3. Стельмащук Н.А. Діагностика конкурентних переваг аграрних підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 4. С. 125–132.

4. Логоша Р.В., Колесник Т.В. Formation, functioning and development feature of agricultural markets in Ukraine. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 9. С. 7–18. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2019-9-1>

Костенко В. В.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник:

Кириленко В. І.

доктор економічних наук, професор кафедри економічної теорії

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОПТИМІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Процес цифровізації в компаніях є досить складним і відбувається на кількох рівнях. Перший рівень – це оцифрування, тобто перетворення безперервних

даних на цифрові. Це оптимізує бізнес-діяльність шляхом зниження витрат, але не змінює спосіб створення цінності в компанії. Наступний рівень – цифровізація, в рамках якого цифрові технології включаються у бізнес-процеси (зв’язок, автоматизація), а також у продукти і послуги, що зменшує витрати і створює додаткову цінність.

Найбільш складним є рівень цифрової трансформації, що передбачає впровадження нових бізнес-моделей, а не просто оцифрування наявних. Це процес, якому підпорядковується вся діяльність компанії, включаючи збір даних та розширену аналітику великих даних [1]. Це означає, що компанії змінюють і створюють нові бізнес-моделі за допомогою цифрової трансформації, де важливу частину доданої вартості створюють цифрові технології.

Цифровізація сприяє інноваційності, що відкриває багато нових бізнес-можливостей, позитивно впливаючи на підприємницькі наміри. Цифрові технології впливають на бізнес-процеси, оскільки уможливають знижувати витрати на виробництво і створювати нові продукти, що підвищує конкурентоспроможність та дає змогу компаніям утримувати свої позиції на ринку. Як наслідок, цифровізація позитивно впливає на продуктивність, зростання продажів, експорт та прибуток, що, у свою чергу, підвищує економічне зростання на макрорівні [2].

Окрім згаданих мотиваційних факторів для цифровізації бізнесу, цей процес також пришвидшується тиском з боку клієнтів, які очікують, що компанії інтегруватимуть новітні цифрові технології у свої бізнес-процеси, продукти або послуги [1]. Цифрові технології дають змогу клієнтам зменшити асиметрію інформації та витрати на пошук, переговори і транзакції. Крім того, вони сприяють швидшому і більш прямому спілкуванню з клієнтами та створенню персоналізованих пропозицій, що вимагає ефективного збору та аналізу даних про клієнтів.

Цифровізація також полегшує диверсифікацію та адаптивність бізнесу, що дає змогу компаніям краще пристосовуватися до клієнтів і бути більш стійкими до змін на ринку. А ще, партнери по бізнесу можуть тиснути на компанії, щоб ті адаптувалися до цифрових технологій, коли бажають, щоб компанія прийняла однакові або сумісні інформаційні системи [3].

Таким чином, цифрова трансформація відіграє важливу роль у оптимізації бізнес-процесів підприємств. Цифрові технології можуть допомогти підприємствам вдосконалити процеси від розробки продукту до постачання його на ринок, зменшити витрати, збільшити продуктивність та підвищити конкурентоспроможність продуктів і послуг на ринку. Крім того, цифрові технології дають можливість підприємствам пристосовуватись до змін ринкового середовища та бізнес-моделей компаній для досягнення кращих результатів.

Список літератури:

1. Verhoef, P.C., Broekhuizen, T., Bart, Y., Bhattacharya, A., Qi Dong, J., Fabian, N., Haenlein, M. Digital Transformation: A Multidisciplinary Reflection and Research Agenda. J. Bus. Res. 2021, №122, P. 889–901. – URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296319305478>
2. Cavallo, A., Ghezzi, A. Economic Growth: The Role of Digitalization and Entrepreneurship. In Proceedings of the European Conference on Innovation and Entrepreneurship, 2021, P. 177–185. – URL:

<https://www.proquest.com/openview/c0383ac1bec972da43b1734fb516eaa1/1?pq-origsite=gscholar&cbl=396494>

3. Sun, S., Hall, D.J., Cegielski, C.G. Organizational Intention to Adopt Big Data in the B2B Context: An Integrated View. Ind. Mark. Manag. 2020, №86, P. 109–121.

УДК 008

Куц Р. Т.

здобувач вищої освіти факультету післядипломної освіти
Київського національного університету
культури і мистецтв, Україна

Науковий керівник:

Биркович Т. І.

доктор наук державного управління,
професор Київського національного університету
культури і мистецтв, Україна

ЦИФРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХІВІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Архівні установи переживають період активної цифрової трансформації, зумовленої необхідністю збереження, обробки та надання доступу до величезних обсягів цифрової інформації. Ця трансформація вимагає застосування нових інформаційних технологій та систем, а також перегляду традиційних підходів до архівної справи.

Ключовими тенденціями цифрової трансформації архівів можна назвати масову цифровізацію архівних документів для забезпечення їх збереження та доступності, використання хмарних технологій для зберігання та обробки архівних даних, застосування штучного інтелекту та машинного навчання для автоматизації процесів описування, класифікації та пошуку архівних документів, розвиток онлайн-платформ та сервісів для надання віддаленого доступу до архівних матеріалів, а також використання технологій блокчейн для забезпечення автентичності та цілісності архівних даних [1].

Цифровій трансформації архівів сприяють такі інформаційні технології та системи, як системи управління електронними документами та архівними записами, системи оптичного розпізнавання символів та інтелектуального аналізу тексту, системи цифрового зберігання та резервного копіювання даних, системи пошуку та аналізу великих даних, а також системи захисту інформації та кібербезпеки.

Окремі аспекти цифрової трансформації архівів:

– Зміна ролі архівіста: Цифрова трансформація вимагає від архівістів нових навичок та компетенцій, пов'язаних з використанням інформаційних технологій, управлінням цифровими даними та забезпеченням їх доступності.

– Нові форми взаємодії з користувачами: Цифрові технології дозволяють архівам створювати нові форми взаємодії з користувачами, такі як віртуальні виставки, онлайн-лекції та інтерактивні проекти.

– Міжнародна співпраця: Цифрова трансформація сприяє розвитку міжнародної співпраці між архівними установами, обміну досвідом та спільним проектам з оцифрування та збереження архівних матеріалів.

Цифрова трансформація архівів пов'язана з певними викликами та перспективами. Серед викликів можна виділити необхідність забезпечення довготривалого зберігання цифрових даних та їх міграції на нові носії інформації, проблему забезпечення сумісності різних форматів цифрових даних та їх доступності в майбутньому, забезпечення захисту персональних даних та конфіденційної інформації в архівних документах, а також необхідність розвитку цифрової грамотності архівістів та користувачів архівів. Водночас, цифрова трансформація відкриває потенціал для розширення доступу до архівних матеріалів та підвищення ефективності роботи архівних установ [2].

Цифрова трансформація архівів є неминучим процесом, який відкриває нові можливості для збереження, обробки та надання доступу до архівних матеріалів.

Список використаних джерел:

1. Харламов П. Цифрова трансформація: чому вона необхідна кожній компанії. Mind.ua. URL: <https://mind.ua/publications/20229223-cifrova-transformaciya-chomu-vona-neobhidna-kozhnij-kompaniyi> (дата звернення: 29.09.2024).

2. GigaCloud. ML Cloud: як штучний інтелект навчається у хмарі. GigaCloud: Хмарні Технології та Хмарний Сервіс для Бізнесу. URL: <https://gigacloud.ua/blog/navchannja/ml-cloud-jak-shtuchnij-intelekt-navchaetsja-u-hmari> (дата звернення: 29.09.2024).

Петецький І.

Суспільна академія наук,
м. Лодзь, Польща

СОЦІАЛЬНО ВАЖЛИВІ ТОВАРИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Наявність доступних і якісних непродовольчих соціально важливих товарів сприяє забезпеченню стабільності суспільства, оскільки недостатність таких товарів може призвести до соціальних конфліктів та невпорядкованості. Деякі групи населення, такі як діти, літні люди, інваліди та безробітні, можуть бути особливо вразливими і потребують спеціальної уваги та підтримки у доступі до непродовольчих соціально важливих товарів і послуг. Приміром, відсутність доступу до якісних медичних послуг та лікарських засобів, які входять до категорії соціально-важливих товарів можуть погіршити здоров'я і якість життя населення.

Забезпечення населення соціально важливими товарами стимулює підвищення продуктивності праці та економічний розвиток, відображає гуманітарні цінності суспільства і підкреслює зобов'язання до допомоги тим, хто вразливий та потребує підтримки.

Отже, соціально важливі товари - це товари або послуги, які мають велике соціальне значення і впливають на життя і добробут громадян та суспільства в цілому. Їх основним характеристичним аспектом є не тільки економічна вартість, але й соціальний вплив, який вони мають на якість життя людей і суспільства.

Соціально важливі товари забезпечують дві основні потреби економічного розвитку та населення. Основне завдання таких товарів підтримувати здоров'я та добробут населення. Важливість виробництва соціально важливих товарів

зумовлена забезпечення основних потреб, оскільки саме такі товари необхідні для збереження життя людей. відмітимо, що наявність та доступ до соціальних значущих товарів можуть знизити рівень соціального тиску.

Загалом, виробництво таких товарів є важливою частиною національної безпеки, оскільки вони мають глибокий вплив на здатність підтримувати самостійність країни, стимулюють працевлаштування, захист уразливих груп населення. При цьому державна політика щодо регулювання виробництва та ціноутворення на соціально важливі товари дозволяє знизити ризики неконтрольованого росту цін, що може призвести до інфляції та падіння купівельної спроможності.

Таким чином, виробництво соціально важливих товарів характеризується забезпеченням добробуту населення.

Якщо почати дослідження закордонних вчених щодо поняття соціально важливі товари, то в англ. мові їх ототожнюють із соціальними благами “public goods”. В словнику “*Economist*” [1] під суспільними благами розуміють речі, які існують, для кожної людини в суспільстві. дане поняття ввійшло в історію ще від давньогрецьких філософів і в сьогоденні умовах передбачає позитивний вплив на окремих людей або суспільство загалом. Якщо одна особа споживає суспільно важливі товари, це не заважає іншій особі робити це теж. Серед найпоширеніших прикладів – чисте повітря, національна оборона, - відмічається в словнику. Відмітимо, що оскільки суспільні блага підпадають під дію проблеми найбідніших верств населення, вони, як правило, надаються урядом і оплачуються за рахунок податків [1].

Самуельсон А. визначив благо, як необхідність, яка не є конкурентом у споживанні, має характеристику невиключення – тобто, виробник не може заборонити будь-кому його споживати [2].

Соціально важливі товари є частиною суспільства, тому для бізнесу важливо їх виробляти та реалізовувати. Це означає позитивний вплив на суспільство через свою бізнес-діяльність. Наприклад, якщо підприємство виробляє продукти, які позитивно впливають на здоров’я людей, воно може покращити здоров’я клієнтів, пропонуючи альтернативні продукти, або покращити здоров’я своїх працівників, пропонуючи їм навчання та безпечне робоче середовище. Таким чином, бізнес може мати позитивний вплив на суспільство через зміни у підприємницькій діяльності, він може допомогти зробити охорону здоров’я та освіту доступними для всіх або вжити заходів у боротьбі зі зміною клімату.

Список використаних джерел

1. Economist. URL: <https://www.economist.com/economics-a-to-z#P> (Accessed 26 August 2024).
2. Samuelson P. A. Economics: An Introductory Analysis. McGraw-Hill Book Company. 1948.

УДК 338.246:339

Дідур К. М.

к.е.н., доцент, докторант кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет

НАПРЯМКИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ДЛЯ ЗМІЦНЕННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Державна підтримка аграрного сектору України є важливим елементом економічної політики країни, спрямованим на забезпечення продовольчої безпеки, розвиток сільського господарства та підвищення конкурентоспроможності аграрних виробників. У 2024 році аграрний сектор продовжив бути однією з основних галузей економіки, від якої залежить добробут українців. Основні напрямки державної підтримки включають:

1. Фінансова підтримка аграрного сектору, що є ключовим інструментом, за допомогою якого держава забезпечує стійкість та розвиток сільського господарства в Україні. Вона включає різноманітні програми, спрямовані на підтримку аграріїв через дотації, субсидії, кредити на пільгових умовах та інші форми фінансування. Дотації надаються аграріям з метою покриття частини витрат на виробництво. У 2023 році держава продовжила реалізацію програм дотацій для виробників сільськогосподарської продукції. Загальний обсяг дотацій склав близько 4 мільярдів гривень, що свідчить про їх важливість у формуванні прибутковості агробізнесу. Субсидії надаються аграріям для підтримки конкретних напрямків виробництва, таких як зернові, молочні продукти та інші. У 2023 році було реалізовано кілька нових субсидій, що охоплюють не лише традиційні культури, але й новітні агротехнології. За даними Державної служби статистики, аграрії отримали близько 3,5 мільярда гривень у вигляді субсидій, що на 15% більше, ніж у попередньому році. Уряд запровадив програми кредитування для аграріїв, які дозволяють отримувати фінансування на вигідних умовах. Зокрема, фермери можуть скористатися пільговими ставками від держави, що дозволяє їм інвестувати в модернізацію виробництва, купівлю техніки та розвиток інфраструктури. У 2023 році було видано близько 5 мільярдів гривень кредитів аграріям на пільгових умовах, що сприяло їхньому фінансовому оздоровленню. Однією з форм підтримки є програми часткової компенсації витрат на закупівлю техніки, обладнання та насіння. У 2023 році аграрії змогли компенсувати до 30% витрат на нове обладнання, що стимулювало їх до інвестування у нові технології. В результаті, державна компенсація склала близько 2 мільярдів гривень. Держава активно підтримує використання аграрних розписок, що є інноваційним інструментом фінансування, який дозволяє аграріям отримувати кредити під забезпечення майбутніх врожаїв. У 2023 році кількість аграрних розписок зросла на 20%, а їх загальна сума становила 1 мільярд гривень [2].

2. Інвестиційні програми в аграрному секторі України відіграють ключову роль у забезпеченні його сталого розвитку та підвищенні ефективності

виробництва. Держава активно стимулює інвестиції в цю галузь, надаючи гранти, компенсації та фінансові інструменти, які дозволяють аграріям модернізувати свої підприємства та впроваджувати нові технології. Однією з основних форм підтримки є програми грантового фінансування, які покривають частину витрат на закупівлю сучасного обладнання та технологій. У 2023 році були реалізовані програми, що надають аграріям можливість отримати до 50% компенсації витрат на купівлю нової техніки, що дозволило фермерам не лише оновити парк техніки, але й впровадити інновації, що підвищують продуктивність та ефективність виробництва. Згідно з даними Державної служби статистики, у 2022 році аграрні підприємства України інвестували близько 18 мільярдів гривень у модернізацію виробництв [3]. Такі інвестиції включали придбання нової сільськогосподарської техніки, сучасного обладнання для переробки продукції, а також інвестиції в інфраструктуру. Крім того, державні органи здійснюють моніторинг та аналіз потреб аграріїв, щоб коригувати програми підтримки відповідно до змін у ринковій ситуації та технологічних трендів. Це дозволяє зосередити зусилля на тих сегментах ринку, які потребують найбільшої уваги та інвестицій. Також варто зазначити, що інвестиції в аграрний сектор сприяють розвитку суміжних галузей, таких як виробництво добрив, засобів захисту рослин та інше, що створює додаткові робочі місця та стимулює економічний розвиток у регіонах, де розташовані аграрні підприємства. Заходи, спрямовані на підтримку інвестицій, є важливими не лише для аграрного сектору, але й для економіки країни в цілому, оскільки вони сприяють покращенню продовольчої безпеки та розвитку сільських територій.

3. Підтримка експорту аграрної продукції в Україні є однією з пріоритетних складових економічної політики держави. У 2023 році обсяг експорту сільгосппродукції досяг 23,5 мільярда доларів США, що на 15% більше в порівнянні з попереднім роком. Це свідчить про зростаючу конкурентоспроможність української аграрної продукції на світовому ринку, а також про активні зусилля держави в підтримці агровиробників. Держава реалізує ряд ініціатив, спрямованих на розширення експортних можливостей. Однією з ключових програм є компенсація витрат на транспортування продукції на експорт, яка дозволяє аграріям зменшувати витрати на логістику. Це особливо важливо в умовах підвищених цін на паливо та зростаючих витрат на перевезення, які можуть негативно впливати на прибутковість експорту. Програма компенсації витрат на транспортування дозволяє українським товаровиробникам залишатися конкурентоспроможними на міжнародному ринку, знижуючи кінцеву ціну продукції для іноземних покупців. Це також стимулює аграріїв розширювати виробництво, адже зростання експорту може призвести до збільшення обсягу продажів і прибутку. Крім того, Україна активно працює над укладенням нових торговельних угод з країнами-імпортерами, що сприяє відкриттю нових ринків для української продукції [4].

4. Аграрні розписки є важливим інструментом фінансування для аграріїв в Україні, що дозволяє фермерам отримувати кредити під забезпечення майбутнього врожаю. Даний механізм фінансування є особливо актуальним для малих і середніх фермерських господарств, які часто стикаються з труднощами у доступі до традиційних кредитних ресурсів. У 2023 році було видано понад 1 мільярд гривень аграрних розписок, що свідчить про зростання популярності

цього інструменту серед аграріїв. Аграрні розписки дозволяють фермерам забезпечити себе необхідним фінансуванням для закупівлі насіння, добрив, пального та іншого витратного матеріалу, що необхідний для вирощування сільськогосподарських культур. Аграрні розписки працюють на основі механізму, який дозволяє фермерам отримувати кредит під забезпечення майбутнього врожаю, що забезпечує кредиторам певну гарантію повернення боргу. Цей інструмент також стимулює банки та фінансові установи до більш активного кредитування аграрного сектору, оскільки ризики, пов'язані з фінансуванням, є меншими завдяки наявності забезпечення у вигляді аграрних розписок. Аграрні розписки забезпечують ліквідність і гнучкість, що є особливо важливими в умовах нестабільності економіки [6].

5. Освітні програми та підтримка інновацій є ключовими елементами державної політики, спрямованої на модернізацію аграрного сектору України. Уряд активно заохочує впровадження інноваційних технологій у сільське господарство, що є важливим для підвищення продуктивності, ефективності та конкурентоспроможності аграрних підприємств. У 2023 році в Україні було організовано понад 200 навчальних курсів, які відвідали близько 10 тисяч осіб. Ці освітні програми охоплюють широкий спектр тем, включаючи сучасні методи агровиробництва, впровадження цифрових технологій, управління фермерським господарством, а також екологічні аспекти сільського господарства. Завдяки цьому аграрії отримують можливість здобути нові знання та навички, які допомагають їм адаптуватися до сучасних вимог ринку. Тренінги та семінари проводяться як на національному, так і на місцевому рівнях, залучаючи експертів з різних галузей. Це дозволяє аграріям не лише отримати теоретичні знання, але й обмінятися досвідом з колегами, що є важливим для розвитку спільнот та налагодження ділових контактів. Впровадження інноваційних технологій, таких як precision agriculture (точне землеробство), автоматизація виробничих процесів, використання дронів для моніторингу посівів, а також біотехнології, може значно підвищити ефективність агровиробництва та знизити витрати. Державні освітні програми сприяють поширенню таких технологій серед аграріїв, що в свою чергу позитивно впливає на загальний розвиток сектора [1].

Отже, державна підтримка аграрного сектору України є ключовим елементом економічної стратегії країни, особливо в умовах нинішніх викликів, пов'язаних з війною та глобальною нестабільністю. Завдяки фінансовим та освітнім програмам, сприянню інноваціям, а також розширенню експортних можливостей, держава допомагає аграріям зберігати виробництво, забезпечувати продовольчу безпеку та підтримувати сільську економіку. Така комплексна підтримка аграрного сектору має вирішальне значення для стійкості економіки України, розвитку сільських територій та зміцнення конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку.

Список літератури

1. Антошкін В. М. Державна підтримка агропромислового комплексу України: реалії та перспективи. Економіка АПК. 2023. Т. 10, № 3. С. 45–52.
2. Бондаренко С. І. Інструменти фінансової підтримки аграрного сектору в Україні. Фінанси України. 2022. Т. 9, № 2. С. 78–85.

3. Державна служба статистики України. “Звіт про обсяги впровадження інноваційних рішень підприємствами України у 2023 році”. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/report/innovation-report-2023>. 2023.

4. Карпенко Л. В. Розвиток експорту аграрної продукції в умовах державної підтримки. Міжнародна економічна політика. 2022. Т. 14, № 4. С. 23–30.

5. Коломієць П. П. Пільгове кредитування аграріїв як інструмент державної підтримки. Фінансовий ринок. 2023. Т. 7, № 5. С. 54–61.

6. Ткаченко І. О. Аграрні розписки: нові можливості для фінансування фермерських господарств. Економічний вісник. 2023. Т. 8, № 3. С. 41–47.

УДК 338.439:637

П’янківська А. Ю.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності “Економіка”,

Чухліб А. В.

к.е.н., доцент кафедри статистики та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ І ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА В УКРАЇНІ

Молочне скотарство – одна з основних галузей тваринництва, що забезпечує підприємства молокопродуктового підкомплексу сировиною, населення – молоком і молокопродуктами, впливає на формування і ефективне функціонування ринку молока і молочних продуктів.

Упродовж останніх десятиліть спостерігається невпинне зменшення поголів’я корів та валового надою молока [1] (табл. 1.).

Таблиця 1

Динаміка виробництва молока в Україні за 2008-2022 роки

Рік	Кількість корів, тис. голів	Валовий надій, тис. т	Середній річний удій молока від однієї корови, кг
2008	3095,9	11761,3	3793
2009	2856,3	11609,6	4049
2010	2736,5	11248,5	4082
2011	2631,2	11086,0	4174
2012	2582,2	11377,6	4361
2013	2554,3	11488,2	4446
2014	2508,8	11132,8	4508
2015	2262,7	10615,4	4644
2016	2166,6	10381,5	4735
2017	2108,9	10280,5	4820
2018	2017,8	10064,0	4922
2019	1919,4	9663,2	4976
2020	1788,5	9263,6	5129
2021	1673,0	8713,9	5155
2022	1544,0	7767,7	5119

В 2022 році порівняно з 2017 роком поголів'я корів зменшилося на 26,8%, порівняно з 2008 роком – на 50,1%. Валовий надій молока знизився з 10280,5 тис. т у 2017 році до 7767,7 тис. т у 2022 році, або на 24,4%, водночас, середній річний удій молока від однієї корови підвищився на 6,2% і в 2022 році становив 5119 кг.

В Україні у 2022 році порівняно з 2008 роком спостерігається збільшення питомої ваги сільськогосподарських підприємств в загальному обсязі валового виробництва молока з 18% до 27%, фермерських господарств - з 1% до 3% (рис. 1).

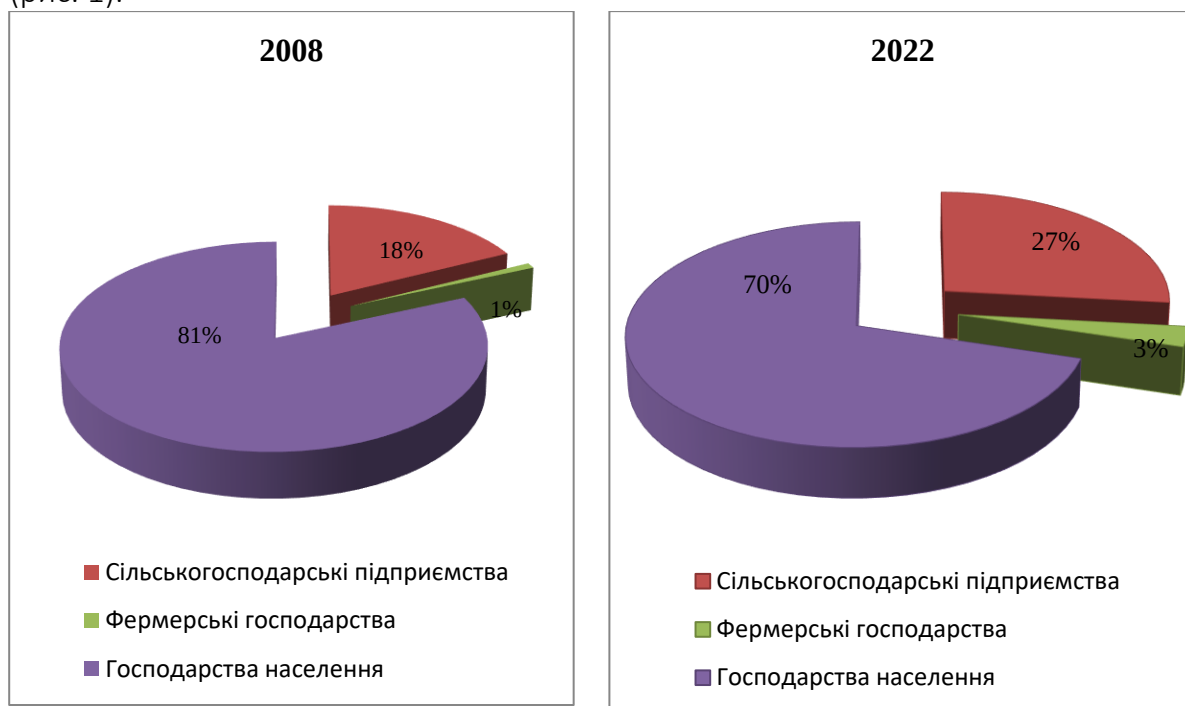

Рис. 1. Структура виробників молока за категоріями господарств
Джерело: побудовано авторами на основі [1]

Для аналітичної оцінки тенденцій валового надою молока і продуктивності корів побудовано лінійні та експоненціальні трендові моделі (рис. 2, 3). Лінійні трендові моделі достатньо точно відображають тренди валового надою молока і середньорічного удою молока від однієї корови, оскільки емпіричні рівні рядів динаміки достатньо близькі до теоретичних рівнів.

Лінійна трендова модель середньорічного удою молока від однієї корови показує, що за досліджуваний період щороку середньорічний удій молока від однієї корови підвищувався на 96,496 кг. Лінійна трендова модель валового надою молока відображає середнє щорічне зменшення валового надою молока на 243 тис. т.

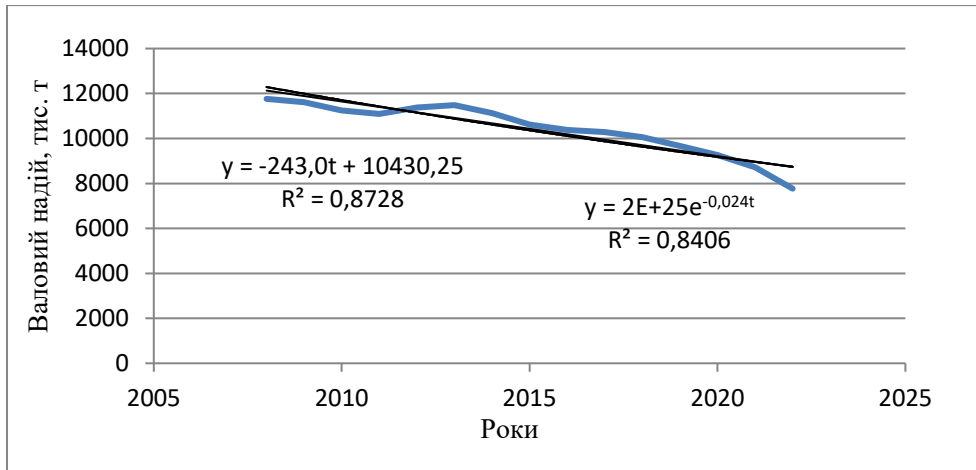

Рис. 2. Лінійна і експоненціальна трендові моделі валового надою молока
Джерело: побудовано авторами на основі власних розрахунків

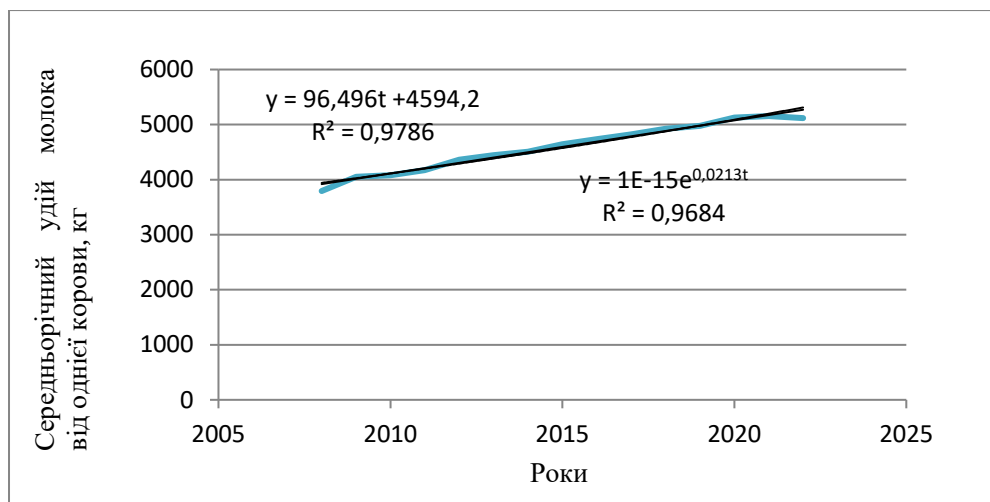

Рис. 3. Лінійна і експоненціальна трендові моделі середньорічного удою молока від однієї корови

Джерело: побудовано авторами на основі власних розрахунків

Збільшення поголів'я молочних корів та оновлення їх породного складу, техніко-технологічне переоснащення ферм, оптимізація раціонів годівлі корів, сприятимуть збільшенню обсягів виробництва високоякісного молока, розвитку молокопродуктового підкомплексу, розширенню ринків збуту широкого асортименту конкурентоспроможної молочної продукції.

Список літератури

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

СЕКЦІЯ 3
SECTION 3

ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА І СТАЛИЙ РОЗВИТОК
ECOLOGICAL ECONOMICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

УДК 332.2 : 502.131.1

Дячинська О. М.

аспірантка кафедри економіки та підприємницької діяльності,
Вінницький національний аграрний університет

**ВІДНОВЛЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ: ШЛЯХ ДО СТАЛОГО
АГРАРНОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД**

Як головний учасник продовольчих ринків Україна повинна долучатися до євроінтеграційних процесів та нових тенденцій у сільському господарстві. Тому питання стійкого розвитку, низьковуглецевої політики, курсу Green Deal в аграрному землекористуванні є пріоритетними як для аграрних виробників так і для територіальних громад.

Впровадження сталого розвитку в аграрне землекористування ми бачимо через призму 17 Цілей сталого розвитку. Слід зазначити, що стале аграрне землекористування це взаємозв'язок наступних факторів: земля і земельні відносини; складові навколишнього середовища; соціальна відповідальність в аграрному землекористуванні; людський ресурс та його освіта і обізнаність [1].

Сьогодні впровадження сільськогосподарських практик чітко показує, що є важливим для відповідності Європейському зеленому курсу та Спільній аграрній політики ЄС. Стійкий розвиток аграрного сектору це в першу чергу євроінтеграція та відновлення. Євроінтеграційні процеси щодо аграрного землекористування в Україні зосереджуються на реформуванні сільського господарства та адаптації національного законодавства до спільної аграрної політики ЄС (САП ЄС).

Забезпечення сталого аграрного землекористування це збереження здоров'я ґрунтів та трансформації у меліоративні інфраструктурі. Тому для адаптації аграрного землекористування до вимог європейської спільноти необхідно в першу чергу зберегти здоров'я ґрунтів [2].

Здорові ґрунти є ключовим фактором, що сприяє досягненню цілей Європейського зеленого курсу, таких як кліматична нейтральність, відновлення біорізноманіття, нульове забруднення, здорові та стійкі харчові системи та стійке середовище. Нова стратегія ЄС щодо ґрунтів консолідує, доповнює та спрямовує дії в різних сферах політики, які впливають на ґрунт і залежать від нього.

Вона охоплюватиме всі ключові аспекти – від інструментів фінансування до розвитку знань, досліджень, комунікацій та міжнародного співробітництва – у тісній координації з іншими європейськими ініціативами в рамках Європейського зеленого курсу, щоб забезпечити загальну основу та конкретні шляхи для досягнення наступних цілей [2; 3]:

- посилення зусиль щодо захисту родючості ґрунту та зменшення ерозії ґрунту;
- збільшення накопичення органічних речовин у ґрунті та відновлення багатих вуглецем екосистем;
- захист та покращення біорізноманіття ґрунтів;
- зниження інтенсивності та обсягів землекористування і досягнення нульового приросту землекористування до 2050 року;
- прискорення виявлення та ліквідації забруднених місць та вирішення проблем дифузного забруднення;
- усунення загрози опустелювання;

- досягнення нульового приросту деградації земель до 2030 року;
- впровадження практик стійкого управління ґрунтом;
- відновлення деградованих ґрунтів та забезпечення цільового фінансування ЄС;
- покращення моніторингу якості ґрунту [3].

Україна стикається зі значними викликами в аграрному секторі через військовий конфлікт. Втрати в аграрному секторі, замінування територій, руйнування інфраструктури та зрошувальних систем, а також екологічне забруднення мають глибокі наслідки для нашої країни. Згідно з дослідженнями Лейбніц-Інституту аграрного розвитку у Центральній і Східній Європі (IAMO) з використанням супутникових знімків Sentinel-2, [4; 5], внаслідок конфлікту:

- 1,4 млн га українських земель залишилися необробленими;
- 5,2 млн га оброблюваних земель перебувають на окупованій території;
- 6 млн га посівних площ втрачено, що становить 18% від загальної посівної площі України у 2021 році;
- розмінування сільськогосподарських земель коштуватиме близько \$1,5 млрд.

Крім того, NASA Harvest оцінила, що на окупованих територіях зібрано 6,4 млн т пшениці та 1,5 млн т насіння соняшника країною агресором. Ці дані свідчать про складність відновлення аграрного сектору та необхідність міжнародної підтримки для розмінування та відновлення інфраструктури. Також, важливо враховувати екологічні наслідки війни, які будуть ще тривалий час впливати на довкілля та здоров'я населення [5].

Отже, узагальнення досліджень Лейбніц-Інституту аграрного розвитку у Центральній і Східній Європі проблем, з якими стикається аграрний сектор внаслідок військових дій, віалізовано у табл. 1.

Таблиця 1

Негативні наслідки військових дій щодо аграрного землекористування

Проблеми	Негативні наслідки
1	2
Замінування територій	В Україні заміновано близько 30% усієї території держави. Це створює значні ризики для аграрного сектору, оскільки багато з цих земель використовуються для сільського господарства. За даними досліджень, минулого року в Україні було обстежено та розміновано близько 330 тис. гектарів сільськогосподарських земель. Проте, загальний обсяг замінованих земель складає близько 470 000 га. Найбільша площа замінованих земель на Півдні й Сході - це Дніпропетровська, Миколаївська, Сумська, Харківська, Запорізька, Херсонська області. В Херсонській області потрібно обстежити понад 208 тис га, у Харківській області - майже 160 тис га, а в Миколаївській - понад 85 тис га.
Відсутність води для зрошення	Підриб Каховської ГЕС призвів до значних проблем з водопостачанням. Це впливає на можливість зрошення сільськогосподарських земель, що є критично важливим для вирощування врожаю. Херсонська область втратила 92% зрошувальних систем, південь Дніпропетровщини, Запорізька - 70% систем, Миколаївщина - до 30% джерел води та зрошувальних систем. Тільки на Херсонщині втрачено 550-600 тис. га зрошувальних земель. Разом з Дніпропетровською та Запорізькою областями втрати становлять 1,5 млн га.

Продовж. табл. 1

1	2
Пошкодження ґрунтів	Внаслідок війни 188 тисяч квадратних кілометрів українських ґрунтів перебувають під ризиком пошкодження та забруднення.
Забруднення повітря	Станом на липень 2023 року, у зоні бойових дій зафіксовано 298 тисяч гектарів лісових та 1,438 тисяч гектарів трав'яних пожеж. За попередніми підрахунками, 5,5 мільйонів тон забруднюючих речовин було викинуто у повітря через бойові дії в Україні.
Обмежений експорт через українські порти	Війна також вплинула на експортні можливості України. Зокрема, це стосується експорту зернових та інших сільськогосподарських продуктів через українські порти.
Знищення інфраструктури та техніки	Військовий конфлікт призвів до значного знищення інфраструктури та техніки. Це створює додаткові виклики для аграрного сектору, оскільки відновлення цих активів вимагає значних витрат.

Джерело: сформовано автором з використанням [4; 5]

Отже, аналіз численних міжнародних документів і зарубіжних наукових досліджень дозволяє виділити заходи, які можна запровадити в Україні для використання європейського досвіду в галузі сталого землекористування:

- ввести систему страхування від ерозії ґрунтів, що дозволить землевласникам компенсувати збитки, завдані ерозією ґрунтів;
- розробити систему субсидій для ведення екологічного землеробства, яка стимулюватиме землевласників до переходу на більш екологічні методи землекористування;
- створити мережу природоохоронних територій. Вона допоможе зберегти біорізноманіття земель та запобігти їх деградації.

Список літератури

1. Кваша С.М, Вакуленко В.Л. Спільна аграрна політика Європейського союзу: досвід та перспективи для України. *Інтелект XXI*. 2023. № 4. С. 9–13. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8801/2023-4.2po>
2. Політика ЄС з підтримки якості ґрунтів. URL: <https://www.dossier.org.ua/news/politika-ies-z-pidtrimki-yakosti-gruntiv/> (дата звернення: 3.11.2024).
3. Soil monitoring law: EU on the pathway to healthy soils by 2050. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/06/17/soil-monitoring-law-eu-on-the-pathway-to-healthy-soils-by-2050/> (дата звернення: 3.11.2024).
4. Близько 1,4 млн га не обробляється. ІАМО оцінив втрати українських орних земель внаслідок повномасштабного вторгнення РФ. URL: <https://forbes.ua/news/blizko-14-mln-ga-ne-obroblyaetsya-iamo-otsiniv-vtrati-ukrainskikh-ornikh-zemel-vnaslidok-povnomasshtabnogo-vtorgnennya-rf-13022024-19166> (дата звернення: 04.11.2024).
5. Яка площа орних земель в Україні пустує через війну URL: <http://businessua.com/agropromislovist/93334yaka-plosza-ornih-zemel-v-ukraini-pustue-cherez-viinu.html> (дата звернення: 04.11.2024).

СЕКЦІЯ 4
SECTION 4

ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ ЕКОНОМІКИ
ENERGY EFFICIENCY OF ECONOMICS

УДК 620.9:330.322:658.15

Канцір І. А.

к.е.н., доц., доцент кафедри
теоретичної та прикладної економіки
Національного університету “Львівська політехніка”
ORCID ID:0000-0002-1259-0381

Романишин Р. А.

ВСП “Інститут інноваційної освіти
Київського національного університету
будівництва та архітектури”

**ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ У ДЕВЕЛОПМЕНТІ
БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТІВ ПРИ ВИКОРИСТАННІ РОЗПОДІЛЕНОЇ ГЕНЕРАЦІЇ**

Детермінанти розвитку будівельних підприємств – це ключові чинники, які впливають на їхній ріст, успішність та конкурентоспроможність. Вони можуть варіюватися залежно від внутрішніх і зовнішніх умов, в яких функціонує підприємство. На загал, детермінанти поділяються на п’ять груп: економічні детермінанти; технологічні детермінанти; політичні та нормативно-правові детермінанти; соціальні детермінанти; екологічні детермінанти.

Інвестиційні проекти є важливим чинником економічного зростання, створення нових робочих місць та розвитку інфраструктури. Вони сприяють підвищенню конкурентоспроможності компаній та забезпечують додаткові можливості для розвитку інноваційних галузей.

Зазвичай, впровадження та результативність інвестиційного проекту в будівельній галузі безпосередньо залежить від привабливості інвестиційного проекту й ризиків та невизначеностей, які безпосередньо чи опосередковано чинять вплив на нього. Ризик інвестиційних проектів – це ймовірність виникнення несприятливих подій, які можуть призвести до збитків або зниження прибутковості проекту.

Інвестиційний ризик – це свідомо ініціація суб’єкта інвестиційної діяльності певного інвестиційного проекту, у реалізації якого можливе отримання додаткового прибутку чи виникнення збитків, тобто недоотримання прибутку. Зазначимо, що органічно ризик притаманний будь-якому інвестиційному проекту, тому друга частина даного визначення має додатковий уточнюючий характер і визначає обставини наслідування поняттям інвестиційного ризику особливостей економічного змісту ризику в цілому. У зв’язку з цим будь-яка інвестиційна діяльність завжди є ризикованою, оскільки наслідки реалізації конкретного інвестиційного проекту, або їх сукупності завжди носить невизначений щодо наслідків характер [1, с. 3].

Сьогодні інвестиційні проекти, що володіють потенціалом у частині екологізації вітчизняної економіки, охоплюють проекти у галузі утилізації побутових відходів, очищення стічних вод, транспорту і будівництва, а також

великі багатоцільові проекти у сфері водної інфраструктури та відновлюваної енергетики.

Основними інструментами фінансування відновлюваної енергетики виступають: державні цільові програми/фонди, спеціальні кредитні лінії, енергосервісні контракти, гранти та зелені облігації. Роль останніх набуває особливого значення, оскільки вони виступають результативними борговими фінансовими інструментами фінансування або рефінансування “зелених” проектів. Відповідно, за секторами найбільша частка такого фінансування припадає саме на відновлювану енергетику – 35% [2]. Важливою частиною загальної проблеми забезпечення ефективності інвестицій у сонячну енергетику є визначення аспектів, які впливають на окупність, доходність і ризики таких інвестицій [3, с. 249].

Мінімізація інвестиційних ризиків у девелопменті будівельних проектів є важливою складовою управління проектом. У разі використання розподіленої генерації (наприклад, сонячних панелей, вітрових турбін, або інших відновлюваних джерел енергії) можна знизити ризики, пов’язані з енергетичною залежністю, змінами в енергетичній політиці та забезпеченням енергетичної ефективності будівель. На період воєнного стану значно скорочується перелік необхідних документів для будівництва та розміщення суб’єктами господарювання газопоршневих та газотурбінних установок, зокрема когенераційних. Отже, не потрібно отримувати: відповідну містобудівну документацію, містобудівні умови та обмеження забудови земельної ділянки, звіт про результати експертизи проектної документації на будівництво об’єктів, право на виконання будівельних робіт, оцінку впливу на довкілля [4].

Шляхами мінімізації інвестиційних ризиків при реалізації будівельних проектів з використанням розподіленої генерації визначено: зниження операційних витрат, підвищення енергоефективності, стимулювання інвестицій та зменшення фінансових ризиків, гнучкість в управлінні енергетичними ресурсами, зменшення рівня регуляторних та екологічних ризиків, технічні інновації та інвестиції у нові технології, прогнозованість довгострокових витрат, оцінка та управління екологічними та соціальними ризиками, диверсифікацію ризиків.

Список літератури

1. Вербицька В. І, Бредіхін В. М. Методологічні підходи до управління інвестиційними ризиками. *Комунальне господарство міст*. 2022. Том 2. Випуск 169. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Viktoriia-Verbytska/publication/361398506>.
2. Зелені облігації. Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України. URL: <https://www.saee.gov.ua/uk/content/Зе-лені-облігації>.
3. Benli H. Techno-economic analysis of solar greenhouses. *International Journal of Vegetable Science*. 2019. Vol. 26. № 3. P. 249–261. URL: <https://doi.org/10.1080/19315260.2019.1664698>.
4. Спрощення умов реалізації проектів розподіленої генерації. URL: https://mev.gov.ua/sites/default/files/2024-07/gas-generation-2024-07-05_ukr.pdf

УДК 338.45:004.9:658.5

Kocherga O.

student of higher education

Shashyna M.

doctor of economic sciences, professor

Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship

National Technical University of Ukraine

“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

FORMATION OF THE ENTERPRISE RESOURCE POTENTIAL IN THE CONTEXT OF ECONOMIC DIGITALIZATION

The modern business environment is undergoing dramatic changes due to digital transformation, which is actively covering various sectors of the economy. In this regard, the formation of an enterprise's resource potential in the context of digitalization is becoming a key factor in its competitiveness and ability to develop sustainably. The resource potential in such conditions should include not only traditional resources but also the latest digital tools and competencies.

According to O. Materynska and A. Yarova, resource potential is a combination of tangible, intangible, labor and financial resources, and also includes the ability of employees of the enterprise to effectively use these resources to achieve current and strategic goals, as well as to realize the mission of the enterprise [3].

According to S. Serdak, the resource potential of an enterprise is a complex of tangible, intangible, labor and financial resources that serve to realize the mission of the enterprise and achieve its strategic and current goals [1].

Thus, the resource potential of an enterprise is a set of all resources available to the enterprise that can be used to achieve strategic goals, ensure competitive advantages and sustainable development. Effective management of these resources is the basis for increasing productivity, optimizing processes and adapting to changes in the economic environment. Formation of the resource potential of an enterprise in the context of the digitalization of the economy is a key aspect for ensuring its competitiveness and sustainable development.

Digitalization is a process of transformation of economic, social, industrial, technical, technological, organizational and managerial relations in society, accompanied by a change in their subjective and objective orientation under the influence of digital technologies. It is about saturating the physical space with electronic devices, systems and establishing electronic communication between them, which creates conditions for combining the virtual and real spheres into cyber-physical space. This includes the development, implementation and dissemination of new digital technologies in all spheres of human life in the context of globalization.

This development is one of the key trends of modern civilization, which contributes to increased access to healthcare, education, financial services, improved public services and expanded ways of interaction between people, while also allowing for a wider range of goods at more affordable prices. Digitalization encompasses the introduction of digital solutions into all aspects of life: from social interactions to industrial production, from household items to children's toys and even clothing [2].

In the context of digital transformation, when modern technologies are actively integrated into business processes, enterprises must use new approaches to resource management and optimization of operations. The main components of resource potential in the context of digitalization include:

1. Human capital, which is understood to mean upgrading the skills of employees in the field of digital technologies and attracting new specialists with the necessary skills to work with the latest technologies, such as big data analytics, artificial intelligence, cybersecurity, etc.

2. Information resources, i.e., the company must have high-quality data, information systems and tools for processing, analyzing and storing information. Big data and analytics are becoming the basis for making management decisions and improving performance.

3. Innovation potential, the company should use the latest digital solutions and technologies to create innovative products and services. This includes the introduction of process automation, artificial intelligence, the Internet of Things, blockchain, etc.

4. Financial resources, i.e., investment in digital technologies and innovations is needed, which requires significant capital investment.

5. Organizational structure and culture that needs to be developed to support innovation and rapid adaptation to change. Flexibility and adaptability of the organizational structure allow the enterprise to respond effectively to the challenges of digital transformation.

6. IT infrastructure, which enables the use of modern cloud solutions, cybersecurity, mobility and accessibility of information systems, which makes it possible to quickly scale the business and ensure its sustainability.

In general, the formation of the resource potential of an enterprise in the context of the digitalization of the economy requires a systematic approach, where each element of the potential should be integrated into the overall development strategy, taking into account the specifics of the enterprise and market requirements.

List of references:

1. Serdak, S. (2008). Principles of effective resource management for economic entities. *Academic Review*, (2), 83–88.
2. Yakushko, I. (2022). Essence and features of digital transformation. *Problems and Prospects of Economics and Management*, (4)(28), 75–82.
3. Materynska, O. A., & Yarova, A. O. Resource potential of an enterprise: Problems and solutions. Retrieved from <https://nauka.kushnir.mk.ua> (accessed October 25, 2024).

УДК 631.15:633.11

Гончаренко М. О.

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності “Економіка”,

Чухліб А. В.

к.е.н., доцент кафедри статистики та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

СТАТИСТИЧНА ОЦІНКА ВЗАЄМОЗВ’ЯЗКУ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

Озима пшениця є однією з основних зернових культур, що характеризується стратегічним значенням та універсальністю використання. Статистичний аналіз ефективності виробництва озимої пшениці дає змогу виявити тенденції показників ефективності виробництва, оцінити їх взаємозв’язки, прогнозувати результативні показники виробництва озимої пшениці для забезпечення стабільності на ринку зернових культур. Загалом, статистичний інструментарій є необхідним компонентом для ефективного управління виробничими ресурсами, оцінки ризиків та забезпечення продовольчої та економічної безпеки держави.

Для побудови трендових моделей та обґрунтованого прогнозування показників ефективності виробництва озимої пшениці доцільно використовувати методи аналітичного вирівнювання тренду, експоненціального згладжування з регульованим трендом та ін.

Враховуючи, що ефективність виробництва озимої пшениці залежить від ряду виробничих чинників, для моделювання залежностей використовують функцію виду [1]:

$$Y = F(x_1, x_2, x_3 \dots x_n) \quad (1)$$

Моделювання взаємозв’язку показників ефективності виробництва озимої пшениці доцільно здійснювати у наступній послідовності.

На першому кроці необхідно вибрати залежну змінну та виробничі чинники, що впливають на неї. Оптимальною вважається комбінація чинників, що призводить до досягнення залежною змінною екстремального рівня.

Наступним кроком є формування достовірного інформаційного компоненту. Якісно сформований інформаційний компонент є передумовою ефективного використання статистичного інструментарію.

Необхідно забезпечити, щоб модель підлягала математичній обробці і була статистично допустимою з метою оцінки її значущості.

Окремим кроком є параметризація виробничої функції, розрахунок параметрів математичної моделі та перевірка їх на суттєвість за використанням

критерію Стюдента. Фактичне значення критерію Стюдента обчислюють за формулою:

$$t = \frac{a_i}{\mu_{a_i}}, \quad (2)$$

де μ_{a_i} – середня помилка коефіцієнта регресії a_i , що обчислюється за формулою:

$$\mu_{a_i} = \sqrt{\frac{\sigma_3^2}{\sigma_{x_i}^2(n-p)}}, \quad (3)$$

де $\sigma_{x_i}^2$ – дисперсія факторної ознаки x_i , σ_3^2 – залишкова дисперсія, n – обсяг сукупності, p – кількість параметрів регресійної моделі.

Параметри математичної моделі виробничої функції вважаються значущими, якщо фактичне значення критерію Стюдента перевищить критичну точку при встановленому рівні ймовірності та відповідній кількості ступенів вільності.

Список літератури

1. Чухліб А. В., Яценко А. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення ефективності виробництва продукції рослинництва. Міжнародний науковий журнал “Інтернаука”. Серія: “Економічні науки”. 2021. № 12.

УДК 657

Токар Н. І.

здобувач вищої освіти, спеціальність 071 “Облік і оподаткування”,
Сумський національний аграрний університет

Гордієнко М. І.

кандидат економічних наук, професор,
професор кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет

ВІДМІННОСТІ В ОБЛІКУ ВИТРАТ ЗА НАЦІОНАЛЬНИМИ ТА МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку в цілому, та витрат діяльності зокрема, це за нашим розумінням, сукупність нормативно-правових актів найвищих гілок державної влади і власне кожного суб’єкта господарювання, які забезпечують повноцінне функціонування та динамічний розвиток обліку та фінансової звітності в Україні.

Не можна не погодитися, з думками відомих вітчизняних вчених, що формування прогресивних систем і моделей бухгалтерського обліку, як і нормативно-правової бази ведення обліку справа надзвичайно складна і нелегка. Вона потребує найвищої теоретичної підготовки вчених і практиків, які займаються питаннями розробки рекомендацій з удосконалення обліку та його системи в правовому полі.

На сьогодні коли Україна знаходиться в стані війни протягом майже трьох років, виникає питання, чи на часі стоїть питання реформування нормативно-правового забезпечення обліку та звітності?

Окремі науковці зазначають, що в нашій державі почала функціонувати така нормативно-правова база, котра в основному відповідає як міжнародним, так і європейським нормам ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності.

Ми не підтримуємо даних тверджень, тому що ряд вимог які прописані в національних положеннях з бухгалтерського обліку на відміну від міжнародних стандартів, достатньо консервативні, вирізняються жорстким нормативно-правовим регулюванням, а також знаходяться під впливом податкового законодавства на облікові правила.

У даному дослідженні ми більше уваги звернемо на відображення в бухгалтерському обліку витрат суб'єктів господарювання.

Діюче на сьогодні Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати” (НП(С)БО 16) визначає методологічні засади формування в обліку інформації про витрати та розкриття її в фінансовій звітності [1]. Разом з цим пункт 2 НП(С)БО 16 визначає, що його норми не застосовуються до підприємств, які складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності. На практиці ми спостерігаємо ситуацію, коли вітчизняні підприємства, які згідно законодавства зобов'язані застосовувати Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), як обов'язкова умова, використовують регламентовані форми фінансових звітів, затверджені Міністерством Фінансів України, робиться лише помітка, що звітність складена за МСФЗ.

За національними стандартами витратами звітного року визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства, при умові що витрати можуть бути достовірно оцінені [1].

За МСФЗ витрати визнаються на основі зіставлення між сумами понесених витрат і прибутками по конкретних статтях доходів, що припускає одночасне визнання прибутків і витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій [3].

При визнанні витрат, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування діє принцип нарахування та відповідності доходів і витрат, що є позитивним моментом на шляху до гармонізації обліку.

МСФЗ не визначають порядок ведення бухгалтерського обліку, а лише описують загальні правила оцінки та подання інформації у фінансових звітах, носять рекомендаційний характер, виступають орієнтиром для гармонізації та стандартизації обліку і звітності у світі, якісно впливають на можливості керівництва в області управління підприємством.

Постільки в Україні визнання, визначення та облік витрат регулюються як стандартами обліку, так і податковим законодавством, то в результаті цього фінансова та податкова звітність одного й того суб'єкта господарювання, може

містити різні показники діяльності. Прийняття Податкового Кодексу в певній мірі узгодили існуючі суперечності, проте, аналіз фінансового стану на основі податкової звітності, не дає достовірних результатів [2].

Існують також суттєві розбіжності в обліку собівартості реалізованої продукції (товарів); при відображенні витрат майбутніх періодів; у МСФЗ не наведено спеціальних правил оцінки витрат в окремому стандарті, але вони існують в окремих стандартах, що регламентують облік окремих об’єктів.

Важливою умовою на наш погляд, при удосконаленні діючих національних стандартів є конкретизація окремих понять і термінів, зближення стандартів обліку витрат з податковим законодавством, розробка єдиного підходу до визнання, оцінки, обліку та відображення витрат суб’єктів господарювання.

Список літератури:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 “Витрати”: наказ Міністерства Фінансів України №318 від 31 грудня 1999 року (у редакції наказу №588 від 29 вересня 2020 року). /Міністерство Фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
2. Податковий Кодекс України: Закон України №2755-VI від 02 грудня 2010 року (у редакції станом на 01 жовтня 2024 року). /Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Переклад міжнародних стандартів фінансової звітності 2023 року. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_of_2023-718

СЕКЦІЯ 7
SECTION 7

ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ
FINANCE, BANKING, INSURANCE

Байдал О. А.

магістрантка,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Науковий керівник:

Швайко М. Л.

к.е.н., доцент кафедри фінансів,

банківської справи та страхування,

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ТА ЇЇ РОЛЬ У ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ**

В умовах повоєнного відновлення України бюджетна політика відіграє критичну роль у підтримці економічної стабільності, стимулюванні зростання, а також забезпеченні соціальної підтримки. Головними пріоритетами залишаються ефективне використання державних ресурсів, залучення міжнародної допомоги та впровадження сучасних методів планування та контролю. Метою дослідження є аналіз сучасних пріоритетів бюджетної політики України та визначення її ролі у повоєнному відновленні економіки.

Бюджетна політика – це система державних заходів, що спрямовані на управління державними фінансами для досягнення економічного зростання та соціальної стабільності [5]. Вона безпосередньо впливає на рівень життя населення, зайнятість та розподіл доходів. Її соціально-економічний зміст полягає у стимулюванні розвитку економіки, підтримці соціальної справедливості, забезпеченні фінансової стабільності. Структура та методологія бюджетної політики включає розподіл доходів і видатків, методи бюджетного прогнозування та планування [6].

Сучасна бюджетна політика України спрямована на подолання економічних викликів, пов'язаних з воєнними діями та їх наслідками [4]. Як ілюструє графік (рис. 1), зростання видатків значно перевищує темпи зростання доходів, що створює ризик бюджетного дефіциту та залежності від зовнішньої підтримки. Основні тенденції включають зростання державного боргу, збільшення видатків на оборону та безпеку, а також реформування податкової системи. Важливою є тенденція до зростання фінансової підтримки з боку міжнародних організацій та інших держав.

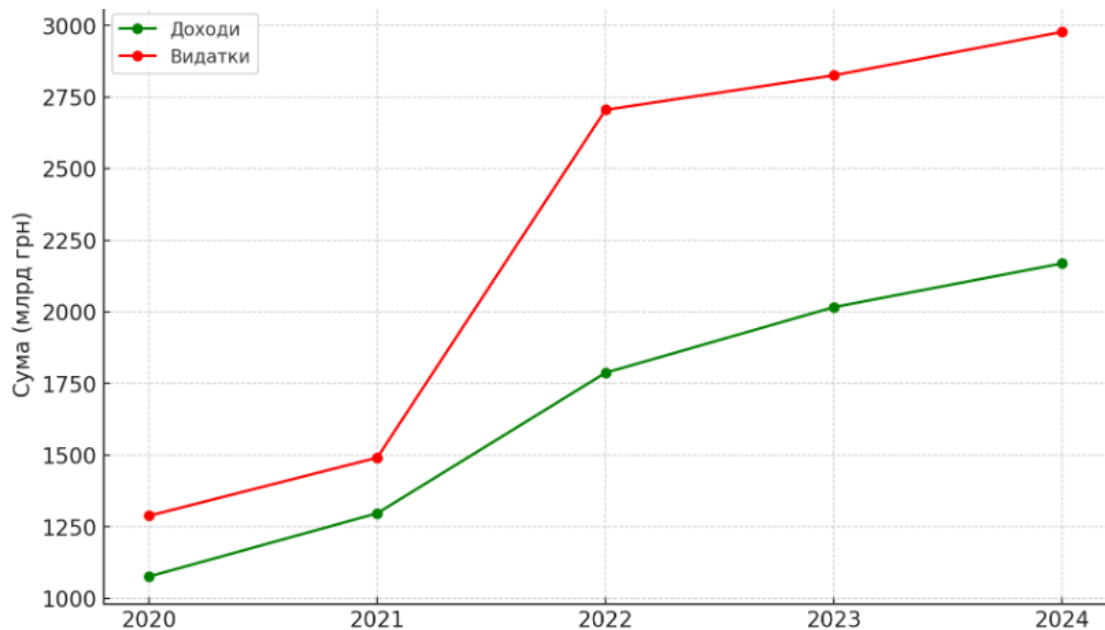

Рис. 1. Динаміка доходів та видатків
державного бюджету України (2020-2024 роки)

Джерело: створено на основі [3;2;1]

Зарубіжний досвід демонструє ефективні підходи до реалізації бюджетної політики в умовах посткризового відновлення. Україна може адаптувати ці підходи з урахуванням національних особливостей. Пропонується вдосконалити систему фінансування соціальних програм, оптимізувати податкове навантаження та забезпечити прозорість витрат. Такі заходи сприятимуть розвитку економіки та створенню умов для відновлення.

Дослідження дозволяє зробити висновок, що стратегічна орієнтація бюджетної політики на ефективне управління ресурсами є критично важливою для повоєнного відновлення України. Від оптимізації бюджетної політики залежить соціальна стабільність та довгострокове економічне зростання держави.

Список літератури

1. Бюджет України 2020 року. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/current-year-budget-information>
2. Бюджет України 2021-2022 років. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_2022-538
3. Бюджет України 2023-2024 років. *Міністерство фінансів України*. URL: https://mof.gov.ua/uk/budget_of_2024-698
4. Бюджетна декларація на 2025—2027 роки: схвалено постановою Кабінету Міністрів України від 28 червня 2024 р. № 751. Загальна частина. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-biudzhethnoi-deklaratsii-na-20252027-roky-a751>
5. Миськів Г. Бюджетна система: теоретичні та практичні аспекти: навч. посіб. Львів, 2020. 45с.
6. Проект “БюджетPRO” - Бюджетна політика: посібник Міністерство фінансів України: [редкол.: Калачова Г.О.] Київ, 2018. 11с.

УДК 336.71

Верзілова Т. О.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності “Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок”,
НТУ “ХПІ”

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Нинішня економічна та політична нестабільність визначає потребу у спрямуванні фінансової діяльності підприємства на стабільне надходження й раціональне використання фінансових ресурсів, дотримання кредитної та розрахункової дисципліни, оптимізацію співвідношення власних і залучених коштів, а також підтримку фінансової стійкості. Відтак дослідження механізму формування ліквідності та платоспроможності підприємства стає актуальним.

Метою цього дослідження є з’ясування сутності ліквідності та платоспроможності, виявлення факторів, що впливають на їхній рівень, а також аналіз механізму формування ліквідності та платоспроможності.

Фінансовий стан підприємства зазвичай оцінюється з двох перспектив: короткострокової, що включає показники ліквідності та платоспроможності, і довгострокової, орієнтованої на фінансову стійкість.

Ліквідність – здатність активу трансформуватися в грошові засоби протягом виробничо-технічного процесу, а ступінь ліквідності визначається тривалістю часового періоду, протягом якого ця трансформація може відбутися. [1, с. 43].

Платоспроможність передбачає наявність у підприємства грошей та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за заборгованістю, яка потребує негайного погашення [2, с. 51].

Аналіз ліквідності передбачає врахування прогнозованих змін ліквідності та детальний розгляд структури кредиторської заборгованості підприємства.

Поряд із цим проводиться і оцінка платоспроможності, що доцільно здійснювати як для поточного, так і прогнозованого періоду. Поточну платоспроможність рекомендується визначати на основі звітного балансу. Показником платоспроможності є співвідношення загальної суми грошових надходжень до постійних витрат підприємства.

Ліквідність та платоспроможність підприємства визначаються співвідношенням поточних активів і короткострокових пасивів підприємства та їх складом. Можна виділити такі групи факторів, що впливають на їх формування: фактори, що визначають розмір і склад поточних активів, і фактори, що визначають розмір і склад короткострокових пасивів [3, с. 26].

Платоспроможність підприємства, перш за все, залежить від рівня ліквідності і, відповідно, тих факторів, які визначають останню. Але є і цілий ряд специфічних факторів, властивих формуванню власне платоспроможності. До них слід віднести: тривалість операційного і фінансового циклів; дотримання платіжної дисципліни підприємством та його контрагентами; обґрунтованість фінансового планування і ефективність його виконання; швидкість обороту грошових ресурсів [3, с. 35].

Вплив різних факторів на ліквідність і платоспроможність підприємства відображається у змінах статей фінансової звітності та динаміці фінансових і грошових потоків. Ці зміни визначають основні методичні підходи до оцінки та прогнозування фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, поняття “ліквідність підприємства” є ширшим, ніж “платоспроможність підприємства”. Ліквідність підприємства залежить від руху фінансових потоків, тоді як платоспроможність безпосередньо пов'язана з рухом грошових потоків.

Механізм формування потоків грошових коштів як основи формування ліквідності та платоспроможності підприємства має таку послідовність:

1) на першому етапі господарської діяльності підприємства здійснюється залучення платіжних засобів, джерелом яких можуть бути ринки капіталів та грошових засобів;

2) на другому етапі платіжні засоби використовуються у закупівлі необхідних виробничих ресурсів. Отримані ззовні платіжні засоби витрачаються на устаткування, сировину, товари та послуги;

3) на третьому етапі придбані виробничі ресурси використовуються для виготовлення продукції чи надання послуг;

4) на четвертому етапі відбувається вивільнення платіжних засобів за рахунок реалізації вироблених благ на ринках збуту. У результаті відтікання готових продуктів забезпечується притік ліквідних засобів;

5) на п'ятому етапі, інвесторам повинні бути перераховані отримані у результаті обороту грошові надходження, включаючи первинне фінансування на грошовому ринку або ринку довгострокового кредиту. Відтікання фінансових коштів на користь кредиторів і власників капіталу відображаються як зменшення вартості майна і капіталу підприємства [3, с. 21-22].

Ліквідність і платоспроможність підприємства є комплексними економічними категоріями, що формуються під впливом численних факторів. У економічній літературі чимало уваги приділено питанням виявлення та оцінки факторів, що визначають фінансову стійкість підприємства. Проте формування ліквідності та платоспроможності досліджується не настільки детально. Як важливі фінансові характеристики, ліквідність і платоспроможність активно застосовуються для діагностики фінансового стану, прогнозування можливих кризових ситуацій, а також оцінки ймовірності банкрутства

Список літератури

1. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність: електронний практикум. Вінниця: ВНТУ, 2022. 144 с.
2. Облік та фінанси: навчальний посібник / [П. О. Куцик, Р. М. Воронко, Т. О. Герасименко та ін.]. Львів: ЛТЕУ, 2023. 345 с.
3. Власова Н. О., Пічугіна Т.С., Смірнова П. В. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємств роздрібної торгівлі: монографія. Харків, 2010. 222 с.

Святна В. В.

здобувач кафедри обліку та фінансів,
Національний технічний університет “ХПІ”

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Формування необоротних активів є одним з основних напрямів фінансової діяльності підприємств, що значною мірою впливає на їх конкурентоспроможність та стабільність на ринку. Зважаючи на стрімкий розвиток економіки та зростання потреби підприємств у ресурсах для забезпечення своєї діяльності, питання джерел формування необоротних активів набуває особливої актуальності. У сучасних умовах це дозволяє підприємствам не лише забезпечити фінансову стійкість, а й підвищити ефективність виробничих процесів та покращити загальні показники діяльності.

Питання формування та управління необоротними активами досліджували такі автори, як І. О. Бланк, А. М. Поддєрьогін, О. В. Авраменко, Л. Т. Соляник, М. Д. Білик, М. Я. Крупняк, В. В. Ковальов. Вони зробили вагомий внесок у вивчення структурного складу необоротних активів, механізмів їх формування та оцінки ефективності використання на підприємствах.

Мета даних тез – дослідити основні джерела формування необоротних активів підприємства, проаналізувати існуючі підходи та визначити їхню значимість у забезпеченні ефективного функціонування підприємства.

Одним із основних джерел формування необоротних активів є власні кошти підприємства. Це постійне джерело фінансування, яке не потребує додаткових зобов’язань і дозволяє зберігати фінансову автономію підприємства. До власних коштів відносяться статутний капітал, що вноситься засновниками або акціонерами підприємства на момент його створення або при збільшенні капіталу. Це перший етап фінансування підприємства, що дозволяє забезпечити стартову базу для придбання основних засобів та інших необоротних активів. Переваги використання власних коштів полягають у відсутності зобов’язань щодо повернення коштів або сплати відсотків, а також у зменшенні фінансових ризиків та зобов’язань підприємства. Однак є і недоліки, зокрема обмеженість ресурсів, особливо на ранніх етапах діяльності підприємства, а також залежність від фінансових результатів підприємства, оскільки не завжди є достатньо прибутку для накопичення коштів.

Позикові кошти є вагомим джерелом для фінансування великих інвестицій у необоротні активи, особливо коли власних коштів недостатньо або потрібно швидко нарощувати виробничі потужності. Серед позикових коштів виділяють банківські кредити та позики. Банки надають довгострокові кредити, які дозволяють підприємствам інвестувати в масштабні проекти. “Плюси” позикових коштів полягають у можливості швидкого залучення сум для інвестицій та у тому, що підприємство може залучити зовнішні ресурси без необхідності використання власних коштів. З недоліків: необхідність повернення позик з відсотками, що створює додаткові фінансові зобов’язання, а також зростання боргового навантаження, що може вплинути на фінансову стабільність підприємства.

Амортизація — це процес систематичного розподілу вартості основних засобів на протязі їхнього терміну служби. Щорічні амортизаційні відрахування накопичують кошти, які можуть бути використані для заміни або оновлення основних засобів, що дозволяє підприємствам оновлювати свою матеріальну базу без необхідності залучати зовнішні фінансові ресурси. Переваги амортизації полягають у тому, що немає необхідності звертатися за позиковими коштами для оновлення активів, а амортизаційні відрахування не тягнуть за собою додаткових витрат на обслуговування боргу. Проте сума, що накопичується через амортизацію, може бути недостатньою для значних капітальних витрат, особливо якщо інфляція значно підвищує вартість нових активів.

Підприємства можуть також залучати зовнішні інвестиції для формування необоротних активів. Це можуть бути як прямі інвестиції від акціонерів або інших інвесторів, так і інвестиції держави у вигляді субсидій або програм фінансування для розвитку інфраструктурних або стратегічно важливих проектів. Переваги інвестицій полягають у додатковому фінансуванні без необхідності повернення коштів або сплати відсотків. Державні інвестиції можуть знизити фінансовий тиск на підприємство, особливо для великих інфраструктурних проектів. Деякі бізнеси можуть отримувати необоротні активи безкоштовно від держави або інших організацій. Це може бути через дарунки, субсидії або допомогу в рамках соціальних або економічних програм.

Формування необоротних активів є важливим етапом у розвитку і стабільності бізнесу. Підприємства можуть використовувати різноманітні джерела фінансування, серед яких власні кошти, позикові ресурси, амортизація, інвестиції та безоплатно отримані активи. Кожне з цих джерел має свої переваги та обмеження, тому підприємствам важливо правильно поєднувати їх залежно від конкретних умов і стратегічних цілей.

Список літератури:

1. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств : [навчальний посібник] / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко. — 3-тє вид. — К. : Знання-Прес. - 2013.
2. Фінанси підприємств: Підручник / за наук. ред. проф. Н. О. Власової - Х.: Світ Книг, 2018.

Святна В. В.

здобувач кафедри обліку та фінансів,
Національний технічний університет “ХПІ”

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Необоротні активи займають ключову роль у забезпеченні стабільності та ефективності діяльності будь-якого підприємства. Вони є основою для реалізації виробничих процесів та виконання стратегічних завдань у довгостроковій перспективі. Незважаючи на те, що ці активи не призначені для продажу і використовуються в процесі господарської діяльності протягом тривалого часу,

правильне управління ними є важливим чинником у досягненні фінансової стійкості підприємства.

Дослідженням сутності поняття необоротні активи займалися такі сучасні вітчизняні вчені, як: Ф.Ф. Бутинець, Н.Г.Виговська, О.П. Гаценко, В.Є. Ванкевич, Н.М. Поташкова. Авторами досліджено концептуальні засади в сфері використання необоротних активів.

Метою в написанні даних тез є розкрити сутність необоротних активів, дослідити їхні основні види та визначити їх роль у забезпеченні стабільної діяльності підприємства, акцентуючи увагу на їхній значущості у довгостроковій стратегії розвитку.

Необоротні активи – це матеріальні і нематеріальні ресурси, що належать установі і забезпечують її функціонування і термін корисної експлуатації яких, становить більше одного року. Особливістю необоротних активів є багаторазове використання їх у процесі діяльності бюджетних установ і збереження початкового зовнішнього вигляду (форми) впродовж тривалого періоду.

Найбільшу частину при формуванні необоротних активів будь-якого підприємства складають основні засоби. Саме вони забезпечують створення матеріально-технічної бази та сприяють реалізації управлінських потреб підприємства. Відповідно до П(с)БО 7 основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство, установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва, діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Необоротні активи відображають у балансі за такими статтями:

- нематеріальні активи – вартість прав користування природними ресурсами, промисловими зразками, знаками для товарів і послуг, місцем на товарній і фондовій біржі, вартість програмного забезпечення обчислювальної техніки, об'єктів промислової та інтелектуальної власності, ноу-хау, гудвілу, прав користування будинками, спорудами, внесених вкладів у статутний фонд, а також придбаних у процесі діяльності підприємства, вартість прав на здійснення окремих видів діяльності й оренду будівель (споруд, помешкань);

- незавершене будівництво – вартість незавершеного будівництва (включаючи устаткування для монтажу), що здійснюється для власних потреб підприємства, а також авансові платежі для фінансування такого будівництва;

- основні засоби – вартість власних і одержаних на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, що належать до складу основних засобів згідно з відповідними положеннями (стандартами).

- довгострокові фінансові інвестиції – інвестиції на період понад один рік, а також усі інвестиції, що не можуть бути реалізовані в будь-який момент.

- довгострокова дебіторська заборгованість, яка включає заборгованість фізичних і юридичних осіб, що не виникає в процесі нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців від дати балансу;

- відстрочені податкові активи – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки;

- інші необоротні активи – суми необоротних активів, що не можуть бути включені до наведених вище статей розділу “Необоротні активи”.

Розкривши сутність необоротних активів, виходячи з вище наведеної інформації, можна надати такі рекомендації: підприємствам слід регулярно модернізувати основні засоби для підвищення ефективності виробництва, важливо оптимізувати структуру необоротних активів для досягнення балансу між матеріальними та нематеріальними активами, рекомендується впроваджувати сучасні інформаційні системи для кращого обліку та управління активами.

Отже, поняття необоротних активів постійно змінюється протягом історичного розвитку економічної науки. Сьогодні необоротні активи є активом з необмеженим потенціалом тому, що вони включають певні права, що відносяться до майна підприємства. Склад необоротних активів відображає його функціональні елементи. Елементи довгострокових засобів віддзеркалюються в фінансових звітах, зокрема в балансі.

Список літератури:

1. Економіка від А до Я: понятійно-терміно- логічний словник / О. В. Куроченко, М.А. Копнов та ін. – К. : Персонал, 2008. – 368 с.
2. Маргасова В. І. Стратегія управління необоротним капіталом // Вісник Національної академії. - 2003. - №4. - С. 218-224.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 “Основні засоби”, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92

Синичич М. М.

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

Ясіновська І. Ф.

к. е. н., доцент,

кафедра фінансового менеджменту,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Аналіз фінансового стану підприємства є важливим інструментом для оцінки його стабільності, платоспроможності та здатності адаптуватися до умов ринку, які змінюються. Однак у контексті воєнного стану цей процес набуває особливої складності та важливості. Війна завжди супроводжується серйозними економічними потрясіннями, які суттєво впливають на діяльність підприємств.

Аналіз фінансового стану передбачає проведення об’єктивної оцінки величини та структури активів і пасивів підприємства, а також визначення системи показників, зокрема показників майнового стану, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності, прибутковості (рентабельності), ринкової активності (для акціонерних товариств) [1].

В умовах воєнного стану трактування фінансових показників мають свої особливості, які наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Особливості трактування фінансових показників в умовах воєнного стану

Показник	Нормативне значення	Нормативне значення в умовах війни
Коефіцієнт покриття	>1	>1
Коефіцієнт швидкості ліквідності	>0,7	>1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	>0,7
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	>0,5	>0,8
Оборотність активів	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці	Відсутнє, позитивною є несуттєве зменшення показника оборотності
Оборотність запасів	Відсутнє, позитивною є зростання показника в динаміці	Відсутнє, позитивним є суттєве зростання показника в порівнянні із довоєнним періодом
Рентабельність продукції	Відсутнє, чим вище значення - тим краще	Допускається робота на межі нульової рентабельності

Джерело: [2]

Для найбільш повного розуміння фінансового стану підприємства необхідно регулярно його оцінювати з використанням різних методів. Найвідомішими та загальновизнаними інструментами аналізу фінансового стану підприємства є такі методи :

- вертикальний (призначений для розрахунку структури активів та пасивів підприємства);
- горизонтальний (передбачає розрахунок абсолютних та відносних відхилень по статтям балансу й оцінку таких змін);
- коефіцієнтний (передбачає обчислення сукупності відносних показників, які відображають вплив внутрішнього та зовнішнього середовища на фінансовий стан підприємства) [4].

Основними завданнями аналізу фінансового стану підприємства можна назвати такі: проведення дослідження фінансової стійкості підприємства,

ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами, рентабельності підприємства, ефективності використання фінансових ресурсів, ліквідності, платоспроможності, конкурентоспроможності [5].

Аналіз фінансового стану підприємства може зіткнутись з низкою проблем. Однією з основних проблем є неповні або недостовірні фінансові дані, які можуть спотворювати результати аналізу. Крім того, неправильна інтерпретація фінансових показників та ігнорування зовнішніх факторів, таких як економічні зміни чи політична нестабільність, можуть призвести до помилкових висновків. Важливо враховувати нефінансові фактори, такі як репутація чи інноваційний потенціал, оскільки вони можуть суттєво впливати на фінансовий стан.

Важливим етапом є розробка стратегії розвитку підприємства після отримання результатів діагностики фінансового стану. Вона включає кілька етапів. Алгоритм розробки стратегії розвитку підприємства на основі діагностики фінансового стану підприємства показаний на рис. 2.

Рис. 2. Алгоритм поетапної розробки стратегії розвитку підприємства на основі діагностики фінансового стану

Джерело: [3]

До окремих напрямів покращення фінансового стану підприємств варто віднести:

- своєчасне подання менеджерам підприємств достовірно точних даних про реальний стан підприємства;

- пошук відповідного співвідношення власного і позикового капіталу, що змогло б зробити мінімальний фінансовий ризик за максимальної рентабельності власного капіталу;
- проведення інформаційної реклами щодо продукції, яка виробляється на підприємстві;
- розширення ринків збуту підприємства;
- збільшення грошових коштів на підприємстві, що призведе до збільшення коефіцієнту абсолютної ліквідності;
- виробництво і розроблення нових видів продукції, яка зацікавить споживачів, а також отримання ліцензій на виробництво “ходових” товарів, що дасть змогу стабілізувати і поліпшити фінансовий стан підприємства [5].

Аналіз фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану вимагає нових підходів і методів, оскільки традиційні інструменти не завжди здатні врахувати усі специфічні ризики та фактори, що виникають у таких умовах. Підприємства повинні адаптувати свої стратегії до нових реалій, враховуючи високу невизначеність, порушення логістичних ланцюгів, кадрові проблеми та фізичні ризики для своїх активів. Водночас важливо, щоб керівники підприємств мали гнучкість і були готові оперативно реагувати на зміни, щоб мінімізувати негативні наслідки і забезпечити фінансову стійкість в умовах війни.

Список літератури

1. Семенова К.Д. Аналіз фінансового стану підприємств України та тенденції розвитку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2021. URL: <http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/282-283/pdf/77-82.pdf>
2. Костенко Ю. В., Короленко О. Д., Гузь, М. М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2022 . URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
3. Книшек О. О., Тарасенко Ю. О. Фінансовий аналіз діяльності підприємства в умовах економічної нестабільності. *Економічний простір*. 2018. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/380>
4. Бегун С.О. Особливості аналізу фінансового стану підприємства в умовах воєнного стану. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2022. URL: <https://echas.vnu.edu.ua/index.php/echas/article/view/775/630>
5. Валюх А.В., Зайцев О. В. Аналіз та напрями поліпшення фінансового стану підприємств України. *Гроші, фінанси і кредит*. 2019. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2019/28_2019_ukr/40.pdf

УДК 65.073

Пантелєєва М. Д.

студентка освітньо-професійної програми “Бізнес-менеджмент”

Науковий керівник:

Бабич С. М.

кандидат економічних наук, доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

УДОСКОНАЛЕННЯ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТІВ МАРКЕТИНГУ В РАМКАХ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ

Конкурентоспроможність є основою виживання та зростання підприємств в умовах сучасної економіки, де швидкі зміни, інноваційні технології, глобалізація та нові тенденції значно ускладнюють бізнес-середовище. Компанії, зокрема у сфері оптово-роздрібної торгівлі, змушені не лише вдосконалювати свої стратегії, а й оперативно реагувати на зростаючу конкуренцію. Важливим аспектом стає вміння використовувати маркетингові інструменти для підтримки та підвищення конкурентних позицій, адже саме маркетинг дозволяє чітко орієнтуватися на потреби клієнтів, адаптувати пропозиції під вимоги ринку і виводити на перший план переваги товарів чи послуг.

Розробка і впровадження ефективної конкурентної стратегії підприємства в умовах сучасних тенденцій базується на глибокому аналізі ринку та виборі таких маркетингових заходів, які здатні забезпечити як залучення нових клієнтів, так і збереження існуючих. Вступна частина аналізу торкається не лише теоретичних засад, а й визначення ролі маркетингу у формуванні конкурентних переваг [1, с. 87]. Дослідження також розглядає вплив інновацій та сучасних комунікацій на планування стратегій, підкреслюючи необхідність інтеграції маркетингових рішень у загальну конкурентну стратегію.

Конкурентоспроможність підприємства залежить від здатності ефективно задовольняти потреби споживачів порівняно з конкурентами. Основними факторами конкурентоспроможності є якість товарів, цінова політика, обслуговування та асортимент. Оптово-роздрібні компанії в сучасних умовах працюють у швидкозмінному середовищі, де ключову роль відіграють адаптивні та інноваційні стратегії для підтримки ринкової позиції.

Конкуренція на ринку може бути прямою, коли компанії борються за одного і того ж споживача, і непрямою, коли підприємства конкурують за ресурси чи репутацію. Для підприємств торгівлі актуальною є конкуренція за ціною та асортиментом, останній з яких як раз і має необхідність дотримуватися сучасних тенденцій за для більшого попиту. Розвиток конкурентного середовища також

обумовлений глобалізацією, технологічними змінами та впливом нових бізнес-моделей, зокрема електронної комерції [2, с. 167].

Важливим етапом у розробці конкурентної стратегії є оцінка власних сильних та слабких сторін, можливостей і загроз. Методики SWOT- та PEST-аналізів дозволяють виявити як внутрішні, так і зовнішні фактори, що можуть впливати на конкурентоспроможність [3, с. 46]. Конкурентний аналіз включає моніторинг ринку, дослідження конкурентів та визначення ключових показників, які дозволяють ефективно розробляти та впроваджувати стратегічні рішення з урахуванням усіх економічних тенденцій на тому чи іншому ринку споживачів.

Інструменти маркетингу, такі як сегментування ринку, брендинг та комунікаційні стратегії, відіграють важливу роль у створенні конкурентної переваги. Використання цифрового маркетингу, зокрема SEO-оптимізації, контент- та соціального маркетингу, дозволяє підприємствам ефективно взаємодіяти з аудиторією, підвищувати впізнаваність бренду та формувати лояльність. Рекламні кампанії на основі точного сегментування допомагають залучити цільову аудиторію і сприяють збільшенню прибутковості.

Технологічні інновації дозволяють бізнесу знижувати витрати, підвищувати ефективність та швидко реагувати на зміни. Використання сучасних технологій у логистиці, автоматизації процесів та аналітиці дає можливість підприємствам залишатися конкурентоспроможними навіть в умовах високої конкуренції.

Отже, у сучасному ринковому середовищі підприємства повинні постійно адаптувати свої конкурентні стратегії до змінних умов. Використання маркетингових інструментів забезпечує підприємству можливість як реагувати на поточні зміни, так і прогнозувати тенденції. Крім цього, комплексний аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища, включаючи інструменти, як-от SWOT і PEST, надає чітке розуміння, де саме знаходяться можливості для зростання й уникнення ризиків.

Таким чином, використання інструментів маркетингу для розвитку конкурентної стратегії сприяє як збереженню лідерських позицій підприємства, так і забезпеченню його стійкості на майбутнє.

Список літератури

1. Паламарчук О.І. Маркетингові інструменти підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Управління підприємством: теорія та практика*. 2021. №3. С. 87-90.
2. Фатхутдінов, Р. А. Управління конкурентоспроможністю організації : монографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2015. 167 с.
3. Саркісян, І. М. Удосконалення конкурентної стратегії підприємства з використанням інструментів маркетингу: Теоретичні та методичні аспекти. *Сучасні проблеми економіки*. 2022. №1. С. 45-50.

УДК 657: 004.8:005.3

Смоляк Ю. Ю.

аспірант

Національний університет “Чернігівська політехніка”

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ CRM-СИСТЕМ У ДИСТАНЦІЙНОМУ УПРАВЛІННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ

В умовах підвищеної мінливості бізнес-середовища дистанційні комунікації прийшли на заміну зустрічам в офісі чи за чашкою кави та кардинально змінили підходи до управління бізнес-процесами. Згідно з даними Global Workplace Analytics, з 2009 року кількість віддалених працівників зросла на 159% [1].

CRM-системи (Customer Relationship Management) набувають все більшої популярності та стали інструментом для ефективної комунікації в умовах віддаленої роботи та для забезпечення безперебійності бізнес процесів. Виходячи з статистики наведеної компанією DemandStage 91% компаній з понад 11 співробітниками використовують CRM-системи [2]. Це допомагає автоматизувати процеси, покращити комунікацію, контролювати аналітику та звітність.

CRM-системи створюють єдину платформу для комунікації та взаємодії для віддалених співробітників, що дає змогу зберігати всю потрібну інформацію в одному місці, з рівним доступом незалежно від місцезнаходження члена команди. Згідно досліджень компанії RingCentral, 55% компаній повідомили про зниження кількості комунікаційних проблем серед віддалених команд після впровадження CRM-системи. CRM допомагає уникати плутанини, оскільки всі дані доступні у єдиній базі [3]. Систематизуємо в таблиці всі функції та як вони впливають на дистанційне управління бізнесом.

Таблиця 1

Основні функціонал CRM-систем та їх вплив на дистанційні комунікації*

Централізовані бази даних	Інформація про клієнтів знаходиться в одному місці, незалежно від місця знаходження всі члени команди мають до неї доступ
Автоматизація рутинних завдань	Автоматизує надсилання електронних листів, нагадування про виконання завдань, це забезпечує зниження навантаження на команду та зменшення втрат робочого часу
Менеджмент завдань	Надає можливість для творення та відстеження виконання завдань, забезпечує контроль та прозорість в управлінні процесами
Аналітика та звітність	Генерує звіти та статистику, надаючи інструменти керівнику для швидкого реагування на проблеми та прийняття обґрунтованих рішень базуючись на аналітиці
Комунікація в середині системи	Вбудовані чати полегшують комунікацію та за необхідності перемикаються між різними застосунками

Планування	Дозволяє планувати та узгоджувати зустрічі, синхронізувати розклади, що покращує координацію в середині команд
Контроль взаємодії з клієнтами	Зберігає записи всіх взаємодій з клієнтом що дозволяє комунікувати ефективно незалежно від того хто спілкувався з ним раніше
Документообіг	Дозволяє обмінюватись та зберігати документи в одній системі що значно спрощує та унеможливорює втрату файлів
Інтеграція з іншими інструментами	Зазвичай CRM-системи підтримують інтеграцію з електронною поштою, платформами для відеоконференцій що значно полегшує роботу віддалених команд

* Розроблено автором

Використання CRM-систем українським бізнесом демонструє позитивну динаміку, особливо якщо розглядати дистанційну комунікацію та діджиталізацію. Щодо популярності CRM-систем, то можна виділити такі найпопулярніші вітчизняні програмні рішення: Bitrix24, Zoho, SalesDrive, Salesforce, LP CRM.

Отже, в умовах дистанційної управління компаніями CRM-системи стають важливим інструментом для покращення комунікації, централізації даних, автоматизації рутинних завдань та прозорого контролю. Їх зростаюча популярність пояснюється перевагами практичного використання, що сприяє зростанню ефективності дистанційних комунікацій та оптимізації управління бізнес-процесами.

Список літератури:

1. Зафер А. Статистика та тенденції дистанційної роботи з дому за 2024 рік - Website Rating. Website Rating. URL: <https://www.websiterating.com/uk/blog/research/remote-work-from-home-statistics/>.
2. Ruby D. CRM Statistics In 2024 (Revenue, Market Size, Users & More). DemandSage. URL: <https://www.demandsage.com/crm-statistics/#:~:text=91%%20Of%20Companies%20With%20More%20Than%2011%20Employees%20Use%20A%20CRM%20System.>
3. RingCentral: Trusted AI Communications Solution. RingCentral. URL: <https://www.ringcentral.com>.

УДК 656.029.4

Шинкарюк Є. В.

здобувач вищої освіти

факультету економіки та управління
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

Науковий керівник:

Котенок А. Г.

канд. екон. наук, доцент,
заступник завідувача кафедри економічної теорії
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана

МУЛЬТИМОДАЛЬНІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЯК НЕОБХІДНИЙ КРОК ДЛЯ ПЕРЕВІЗНИКІВ УКРАЇНИ

Вступ. Транспортна система України у 2024 році переживає період кардинальних змін та адаптації до нових реалій. Військова агресія та економічні виклики створили ситуацію, коли традиційні способи перевезень потребують суттєвого переосмислення. В таких умовах мультимодальні перевезення стають не просто одним із можливих варіантів, а необхідним елементом виживання транспортного бізнесу.

Постановка проблеми. Через сучасні геополітичні виклики транспортна система України потребує нових підходів до організації вантажних перевезень. Блокування пропускних пунктів та пошкодження інфраструктури змушують перевізників шукати альтернативні маршрути. Розвиток мультимодальних перевезень відкриває можливості для ефективного транспортування в умовах обмеженого доступу до традиційних шляхів.

Мета дослідження. Метою дослідження є комплексний аналіз можливостей та перспектив розвитку мультимодальних перевезень як стратегічного напрямку трансформації транспортної галузі України в умовах 2024 року.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблематика розвитку мультимодальних перевезень знаходить відображення в роботах багатьох вітчизняних та закордонних дослідників. Теоретичні аспекти організації мультимодальних перевезень розглядаються в працях О.В. Ковальової, яка досліджує методологічні засади формування ефективних транспортних систем. М.І. Данько та В.В. Козак зосереджують увагу на питаннях інтеграції різних видів транспорту в єдину систему перевезень.

Особливу увагу варто приділити дослідженням європейських фахівців, зокрема роботам експертів Європейської економічної комісії ООН 2024 року, які

розглядають питання інтеграції української транспортної системи до європейської мережі мультимодальних перевезень. Аналітичні матеріали Deloitte містять прогностичні оцінки розвитку галузі та рекомендації щодо її трансформації.

Проте, незважаючи на значну кількість досліджень, питання практичної реалізації мультимодальних перевезень в умовах сучасних викликів потребує подальшого вивчення. Особливо це стосується аспектів оптимізації логістичних процесів, розвитку інфраструктури та забезпечення економічної ефективності перевезень в умовах підвищених ризиків.

Основна частина. За визначенням мультимодальні перевезення є перевезення вантажів двома або більше видами транспорту на підставі договору мультимодального перевезення, що здійснюється за документом мультимодального перевезення [1]. Такий підхід до організації перевезень дозволяє оптимізувати логістичні процеси та зменшити витрати. Аналіз практики впровадження мультимодальних перевезень в Україні показує, що цей напрямок має значний потенціал для розвитку, особливо в контексті євроінтеграції та необхідності диверсифікації транспортних маршрутів.

Розвиток мультимодальних перевезень в Україні характеризується нерівномірністю та залежністю від багатьох факторів. Найбільш перспективними напрямками розвитку мультимодальних перевезень в Україні є створення нових логістичних хабів на західному кордоні, розвиток річкової логістики з використанням портів Дунаю та інтеграція залізничних і автомобільних перевезень.

Аналіз існуючої інфраструктури виявив ряд критичних проблем, що потребують вирішення: недостатня пропускна спроможність прикордонних переходів, обмежена кількість спеціалізованих терміналів та застаріле обладнання перевантажувальних комплексів. За оцінками експертів Світового банку, модернізація транспортної інфраструктури України потребує інвестицій у розмірі 4,5 млрд євро протягом наступних п'яти років [2].

Проведений аналіз економічної ефективності мультимодальних перевезень показує, що їх впровадження дозволяє досягти оптимізації логістичних витрат на 15-20%, скорочення часу доставки на 25-30% та підвищення надійності поставок. Звіт FIATA (International Federation of Freight Forwarders Associations) за 2023 рік містить дані про середнє зниження витрат на 15-17% при переході на мультимодальні схеми перевезень. [3].

Висновок. На основі проведеного дослідження можна стверджувати, що ключовими напрямками розвитку мультимодальних перевезень в Україні мають стати технологічна модернізація (впровадження цифрових систем управління, автоматизація перевантажувальних процесів, розвиток систем відстеження вантажів), інфраструктурний розвиток (будівництво нових логістичних центрів, реконструкція існуючих терміналів, розвиток припортової інфраструктури) та інтеграція з європейською транспортною системою через гармонізацію технічних стандартів і розвиток транскордонної співпраці.

Особливу увагу варто приділити розвитку річкових перевезень та їх інтеграції з іншими видами транспорту, оскільки саме цей напрямок показує найбільший потенціал зростання в умовах обмеженого доступу до традиційних морських маршрутів. Модернізація річкової інфраструктури та створення мультимодальних терміналів на Дунаї може стати ключовим фактором розвитку всієї транспортної системи України.

Розвиток мультимодальних перевезень є критично важливим для транспортної галузі України. В умовах сучасних викликів саме цей напрямок забезпечує необхідну гнучкість та ефективність логістичних рішень. За прогнозами галузевих експертів, частка мультимодальних перевезень у загальному обсязі вантажоперевезень України до 2025 року може досягти 40%. Щоб задовольнити цей попит, необхідно розвивати мультимодальні кластери, які поєднують виробничі, логістичні та транспортно-розвантажувальні потужності. Пріоритет надається мультимодальним кластерам, розташованим поблизу ЄС, а саме прикордонним [4], що свідчить про високий потенціал цього напрямку та необхідність його подальшого розвитку.

Список літератури

1. Закон про мультимодальні перевезення. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1887-20#Text> (дата звернення: 11.11.2024).
2. Ukraine rapid damage and needs assessment (rdna3) february 2022 – december 2023. *Documents & Reports - All Documents | The World Bank*. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/pdf/P1801741bea12c012189ca16d95d8c2556a.pdf> (date of access: 11.11.2024).
3. Annual report 2023. *Annual-Reports/ Fiata*. URL: https://fiata.cdn.prismic.io/fiata/ZoJvah5LeNNTwqzE_FIATAAnnualReport2023.pdf (date of access: 11.11.2024).
4. Transcarpathian multimodal cluster and the European perspective of Uzhhorod airport. *Deloitte Ukraine*. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/en/pages/press-room/expert/transcarpathian-multimodal-cluster-european-perspective-uzhhorod-airport.html> (date of access: 11.11.2024).

СЕКЦІЯ 10
SECTION 10

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

УДК 351.72

Бойко В. А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя,
м. Тернопіль, Україна

Рудакевич М. І.

доктор з державного управління, професор,
професор кафедри менеджменту та адміністрування,
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-
КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО
МІСЬКРАЙОННОГО СУДУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Сучасний період розвитку суспільства характеризується, насамперед, збільшенням масштабів, глибини та динаміки проникнення інформаційно-комунікаційних технологій (далі – ІКТ) в усі сфери життя громадян, суспільства, суб'єктів господарювання та усіх гілок державної влади, посиленням впливу ІКТ на процеси глобалізації, адміністративні реформи, забезпечення національної та міжнародної безпеки, взагалі, на соціально-економічний розвиток та конкурентоспроможність країни. Для України розвиток інформаційного суспільства є одним з національних пріоритетів і розглядається як загальнонаціональна задача. При цьому ІКТ відводиться роль підґрунтя соціально-економічного прогресу як одного з ключових чинників інноваційного розвитку економіки.

Враховуючи стратегічні цілі розвитку України, надзвичайно актуальним є питання інформатизації судової системи, тому що без впровадження автоматизації процесів в суді неможливий подальший розвиток системи правосуддя. Інформатизація судової системи дозволяє забезпечити удосконалення діяльності суду шляхом підвищення якості надаваних послуг для того, щоб держава могла гарантувати належний доступ українських громадян до правосуддя, і, як наслідок, задоволеність та зростання довіри до суду [1].

Реалізація ідеї електронного судочинства та забезпечення його засобами спрощення доступу до правосуддя, прозорості та прискорення розгляду справ розпочалася із прийняттям Верховною Радою України Закону №2147-VIII “Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів” [2], що містить багато нововведень, багато з яких спрямовані саме на розвиток цієї ідеї. Перші кроки до запровадження системи “Електронний суд” в Україні були здійснені згідно з наказом Державної судової адміністрації України від 31.05.2013 № 72 “Про реалізацію проекту щодо обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу” [3], зі змінами та доповненнями.

Електронні технології надають учасникам кримінально-процесуальних відносин додаткові можливості в реалізації їх прав: подача заяв і скарг до

Тернопільського міськрайонного суду Тернопільської області в електронному вигляді через офіційний портал державного органу мережі Інтернет; ознайомлення з судовими рішеннями в електронному вигляді через особистий кабінет на офіційному сайті відповідного суду; дача свідчень без безпосередньої особистої участі в судовому засіданні тощо.

Підвищенню інформатизації судів України сприяє і реалізація Концепції галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції та інших установ судової системи [4], що дасть змогу вирішити заплановані стратегічні завдання і забезпечить умови для функціонування Єдиної судової інформаційної системи України та буде відповідати все більш активним та конкретним вимогам громадян з розширення інформації про діяльність судів та установ судової системи [5]. Підтримка та вдосконалення автоматизованої системи електронного документообігу, яка впроваджена в усіх судах загальної юрисдикції України, з одного боку забезпечить прозорість діяльності судів, підвищить оперативність роботи, зменшить навантаження на суддів та працівників апарату суду, полегшить доступ громадян до інформації, з іншого боку – надасть можливість організувати централізоване збереження процесуальних документів в електронному вигляді.

Список літератури

1. Шамрай О. Електронний суд в українському судочинстві: нормативне врегулювання та перші практичні здобутки. *Національна школа суддів України*. URL: <http://www.nsj.gov.ua/ua/science/naukovi-statti/oksana-shamrayelektronniy-sud-v-ukrainskomu-sudochinstvi-normativne-vreguluvannya-ta-pershi-praktichni-zdobutki/>
2. Закон України “Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів”. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 48. ст.436
3. Наказ Державної судової адміністрації України від 31.05.2013 №72 “Про реалізацію проекту щодо обміну електронними документами між судом та учасниками судового процесу”. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0081750-13#Text>
4. Концепція галузевої програми інформатизації судів загальної юрисдикції та інших установ судової системи. *Портал “Судова влада України”*. URL: <https://court.gov.ua/concept/>
5. Інструменти зміцнення довіри до суду в Україні: Аналітична записка. *Центр економічної стратегії*. 2019. 25 с.

УДК 351

Гбур З. В.

д. дер. упр., професор, ректор
ЗВО “Університет трансформації майбутнього”

РОЛЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В РЕФОРМУВАННІ СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ

Децентралізація, як ключова реформа в Україні, є важливим кроком до створення ефективної системи місцевого самоврядування, що відповідає

вимогам демократичного суспільства та європейських стандартів. Прийняття Закону України “Про співробітництво територіальних громад” від 17 червня 2014 року № 1508-VII [1] стало важливим кроком у реформі децентралізації, спрямованій на підвищення ефективності місцевого самоврядування в Україні. Цей закон створив правову основу для добровільного об’єднання зусиль громад у реалізації спільних проектів і завдань, що дозволяє покращити інфраструктуру та якість послуг без значних витрат на адміністративний апарат кожної громади. Закон передбачає можливість об’єднання ресурсів та функцій для реалізації соціально-економічних та культурних програм, що сприяє сталому розвитку громад. Така співпраця дозволяє вирішувати питання, які виходять за межі компетенцій окремих громад, забезпечуючи ефективнішу реалізацію локальних ініціатив. Цей закон є одним з інструментів у процесі децентралізації, який сприяє посиленню самостійності громад та розширенню їхніх можливостей для розвитку на місцевому рівні.

Водночас Закон України “Про добровільне об’єднання територіальних громад” від 5 лютого 2015 року № 157-VIII [2] є також ключовим у реформі децентралізації та становленні нової системи місцевого самоврядування. Він забезпечує правові підстави для добровільного об’єднання громад, що дозволяє їм спільно ефективніше управляти ресурсами та відповідати на потреби місцевих жителів. Закон сприяє створенню спроможних територіальних громад, здатних самостійно забезпечувати надання якісних публічних послуг. Його прийняття дало змогу значно покращити інфраструктуру і створити економічно сильніші громади через об’єднання фінансових та матеріальних ресурсів. Крім того, цей документ є важливим елементом політики децентралізації, яка дозволяє громадам більшою мірою впливати на своє власне управління. Закон став основою для широких реформ у системі місцевого самоврядування та стимулом для активізації місцевих ініціатив.

Відзначимо також, що децентралізація місцевих бюджетів в Україні отримала значний поштовх з ухваленням змін до Бюджетного кодексу України [3] та Податкового кодексу України [4], що стало важливим кроком у реформуванні системи місцевого самоврядування. Ці зміни розширили фінансову автономію громад, забезпечивши їм більший контроль над місцевими доходами та витратами. Реформа дозволила місцевим бюджетам зберігати більшу частку податків, що збираються на їхніх територіях, зокрема податок на доходи фізичних осіб, що є одним з основних джерел доходів для місцевих громад. Таким чином, громади отримали змогу ефективніше планувати та реалізовувати місцеві програми розвитку та інфраструктурні проекти. Це також сприяло підвищенню відповідальності місцевих органів влади перед населенням за використання бюджетних коштів, що є важливим кроком на шляху до більш прозорості та підзвітної системи управління. [4]. Аналіз статистичних даних демонструє значні позитивні зміни в динаміці податкових надходжень до місцевих бюджетів, зокрема податку на доходи фізичних осіб. За аналітичними даними, сума надходжень від цього податку постійно зростала з 2018 по 2023 роки, що свідчить про успішність реформи децентралізації та збільшення фінансової автономії місцевих громад. Відзначимо, що виконання до уточненого річного плану знаходиться на високому рівні, з коливаннями, але в цілому стабільно перевищує планові показники (наприклад, у 2022 році до плану було

виконано на 105,08%). Це підтверджує, що реформа забезпечила місцевим бюджетам більшу частку податку на доходи фізичних осіб, що значно посилило їх фінансові можливості для реалізації місцевих програм та розвитку інфраструктури. Важливим аспектом є і підвищення відповідальності органів місцевого самоврядування за ефективне використання цих коштів, що є важливим етапом у напрямку підвищення прозорості та підзвітності системи управління.

Зазначені вище законодавчі зміни стали основою для реформи децентралізації в Україні, яка спрямована на створення спроможних та самодостатніх територіальних громад, що здатні відповідати на виклики розвитку місцевого самоврядування. Відзначимо, що однією з основних переваг децентралізації є посилення спроможності місцевих громад. Завдяки наданню додаткових фінансових ресурсів і повноважень на місцевому рівні, громади отримують можливість розвивати місцеву інфраструктуру, покращувати якість надання публічних послуг і підтримувати місцеві ініціативи. Це сприяє зменшенню економічних і соціальних диспропорцій між регіонами, що особливо важливо для України з її територіальними, культурними та економічними особливостями. Зокрема, у сільських районах децентралізація відкриває нові можливості для місцевого економічного розвитку, створення робочих місць та покращення рівня життя.

Список літератури

1. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Доходи. Міністерство фінансів України, 2024. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>

УДК 352:338.48

Рущенко Є. В.

здобувач третього (наукового) рівня
Державний заклад “Національний університет охорони
здоров’я України імені П. Л. Шупика”
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Децентралізація, як окреме явище в системі держуправління в Україні артикулюється як один з базових напрямків в процесі становлення і сталого розвитку державної системи. Сучасний підхід до вирішення проблем і цілей децентралізації, наукове обґрунтування державного управління в цілому, наголошує на особливих методах організації і адміністрування територіальної влади. Факт впровадження децентралізації державного управління як такої обумовлений наріжною необхідністю повної трансформації і реформування

державного управління і перерозподілом владних повноважень в країнах що розвиваються (зокрема і в Україні), що характеризується історичною повною централізацією повноважень та ресурсів, і, як наслідок, неможливістю ефективного вирішення проблем розвитку території, регіонів, ОТГ), позбавлення від корупції на всіх ланках держуправління, як похідного від непрозорих механізмів прийняття рішень і відсутності громадського контролю за розподілом ресурсів і податків. Децентралізація державного управління в таких умовах, створення підзвітних громаді органів місцевого самоврядування, організація публічного управління та адміністрування на місцях стає безпекаційною необхідністю, поштовхом для динамічного економічного, соціального, культурного розвитку і, наразі, єдиним рішенням вищезазначених проблем в Україні і вимагає всебічного теоретичного обґрунтування базису, на якому і буде відбуватись передача владних повноважень і відповідальності від центральних органів до місцевих громад та їх об'єднань.

Проведення вищезгаданих реформ публічного управління, місцевого самоврядування та територіальної організації влади, системи підготовки і навчання спеціалістів відповідного рівня, вимагає високої професійної компетентності та професійного розвитку усіх осіб, залучених до функціонування системи публічного управління в Україні. Система підготовки нових кадрів і підвищення кваліфікації (або зміни професійних навиків і підходів, перекваліфікування), так звана система професійного навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад не повністю задовольняє сучасних вимог щодо якості та змісту підготовки спеціалістів цієї сфери. Зміст освітньо-професійних програм підготовки фахівців за спеціальністю “Публічне управління та адміністрування” і програм підвищення кваліфікації цього напрямку тільки частково покриває наріжні проблеми і задачі, які стоять перед посадовими особами місцевого самоврядування. Недопрацьований механізм зворотного зв'язку не забезпечує належний взаємозв'язок між учасниками процесу професійного навчання і посадовими особами, залученими до процесу управління на місцях. Це, на разі, не дає можливості визначити реальні потреби і проблеми які мають бути детально розглянуті і опрацьовані в процесі професійного навчання, а також впроваджені в практику державного і публічного управління задля усунення недоліків, притаманних процесу місцевого самоврядування на даному етапі розвитку. Не слід також забувати і недооцінювати систему моніторингу і оцінки якості і повноти освітніх послуг, які надаються не тільки майбутнім а і діючим представникам державної служби і місцевого самоврядування, а також наближення стандартів освіти до європейського рівня. Освітній процес має бути конкурентним, відкритим для недержавних закладів навчання і професійним у всіх сенсах цього значення. Натомість до цього часу механізм дієвого підвищення кваліфікації, навчання та профілювання працює недостатньо ефективно і не виявляє ознак сталого розвитку.

Одним з суттєвих кроків до організації і структурування підходів до професійного навчання стала схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2017 року №974-р Концепція реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб

місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад [1]. Метою Концепції є визначення стратегічних напрямів, механізмів та строків формування сучасної ефективної системи професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, яка забезпечить підвищення рівня їх професійної компетентності, буде орієнтована на потреби особистості у професійному розвитку протягом усього життя та сприятиме впровадженню принципів належного врядування. В Концепції зазначається, що професійний розвиток державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування – це безперервний, свідомий, цілеспрямований процес особистісного та професійного зростання, що базується на інтеграції знань, умінь і компетентностей. Система професійного навчання державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування має стати цілісною сукупністю взаємопов’язаних компонентів, що включає:

- визначення потреб у професійному навчанні;
- формування, розміщення і виконання державного замовлення;
- формування мотивації до підвищення рівня професійної компетентності;
- забезпечення функціонування і розвитку ринку надання освітніх послуг у сфері професійного навчання;
- моніторинг та оцінку якості навчання.

З урахуванням положень Меморандуму безперервної освіти Європейської Комісії нова модель професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування має базуватися на наступних принципах:

- визначення потреби у професійному розвитку;
- наближення освітніх послуг до місця проживання та роботи особи;
- обов’язковості та безперервності, тобто забезпечення прагнення державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування до самоосвіти та професійного розвитку протягом життя;
- цілеспрямованості, прогнозованості, сталого характеру;
- інноваційності та практичної спрямованості;
- індивідуалізації та диференціації підходів до навчання;
- відкритості;
- гарантованості фінансування професійного навчання.

Поруч з державними структурами і недержавними науковими закладами ще одним важливим структурним елементом професійного навчання, підвищення кваліфікації і формування компетенцій публічних службовців може стати система громадських організацій, національних асоціацій органів місцевого самоврядування, міжнародних організацій. Такі структури (Асоціація міст України, Українська асоціація районних та обласних рад, Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад), статус яких регулюється Законом України “Про асоціації органів місцевого самоврядування”) і зараз відіграють суттєву роль в професіоналізації службовців органів публічного управління та адміністрування. Серед повноважень асоціацій зокрема є узагальнення та поширення досвіду діяльності органів місцевого самоврядування з питань соціально-економічного та культурного розвитку [2].

Шляхи вирішення проблем в сфері навчання і підвищення кваліфікацій працівників сфери [3], як складової програми реформування усієї сфери публічного управління, можна окреслити наступними кроками:

- створення сприятливих умов для професійного розвитку державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування;
- організація і впровадження дієвої системи визначення потреб у професійному навчанні державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування;
- гарантування обов’язковості, безперервності та плановості професійного навчання державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування;
- врегулювання правил і норм конкурентного і прозорого ринку освітніх послуг у сфері професійного навчання та створення відповідної системи моніторингу та оцінки якості освітніх послуг;
- залучення асоціацій органів місцевого самоврядування, міжнародних організацій до створення системи професійного навчання посадових осіб місцевого самоврядування;
- вдосконалення механізмів співпраці державних органів, органів місцевого самоврядування, інститутів громадянського суспільства, програм міжнародної технічної допомоги, всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування, установ, закладів різних форм власності, що надають освітні послуги.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих державних адміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 грудня 2017 р. № 974-р.
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/974-2017-%D1%80>
2. Про асоціації органів місцевого самоврядування: Закон України від 05 вересня від 01.01.2016 р. № 1275- VI
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-17>
3. План заходів щодо реалізації Концепції реформування системи професійного навчання державних службовців, голів місцевих держадміністрацій, їх перших заступників та заступників, посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад, затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 342-р
<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptiy>

УДК 351:332.146.2

Шведа Н. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту та адміністрування,
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Ляшко О. О.

Магістр
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасний світ дуже мінливий. Сьогодні можна спостерігати винаходи, про які вчора навіть не мріяли; досягнення науки і техніки застосовуємо в щоденному

житті; мобільний зв'язок, Інтернет, банківські розрахунки скорочують час і відстані. Тепер усі стали набагато більш мобільними і самостійними у вирішенні власних проблем. Такі тенденції торкнулись і територіальних громад в Україні.

Територіальна громада – жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, міст, що мають єдиний адміністративний центр [1]. В сучасному світі саме громади відповідають за свій стан і розвиток. Саме тому органи місцевої влади, які прагнуть поліпшити добробут своїх громад, мають розуміти, що задля досягнення успіху їх зусилля повинні бути більш продуманими, стратегічними, планованими, амбітними та інноваційними [2].

Розвиток територіальної громади стає першочерговим завданням влади і громадян, особливо в умовах збройної агресії РФ проти нашої країни. Існує велика кількість “рецептів”, які успішно були апробовані низкою європейських країн, і їх суть можна звести до створення сприятливого інвестиційного клімату шляхом фінансового і податкового стимулювання, створення вільних економічних зон, різноманітного партнерства та співпраці. Водночас успішна реалізація усіх інновацій і програм неможлива без ефективного управління ними місцевою владою. Окрім того, до розвитку громади мають долучатися і її мешканці. Влада має створювати гідні умови праці і оплати, впроваджувати дієві механізми зупинки негативної економічної динаміки та ефективно протидіяти відтоку наших громадян за кордон у пошуках притулку і заробітку.

Вагоме місце в управлінні розвитком громади має належати громадськості, яка має визначати ефективність і якість діяльності відповідних органів влади, здійснювати вагомий вплив на процеси планування розвитку територій, і в першу чергу, бути ефективними власниками і розпорядниками ресурсів, що знаходяться на їх території. Усе це вважається доцільним і можливим для реалізації, адже саме громадські організації, інші некомерційні та комерційні структури є більш ефективними управлінцями і здійснюють реалізацію низки проектів, що є важливими для громади.

Отже, розвиток громади – це результат роботи влади, мешканців і громадськості. Саме від них залежить чи буде громада успішною і конкурентоспроможною в майбутньому, чи чекатиме на дотації і далі.

Список літератури

1. Про місцеве самоврядування в Україні: закон України від 21 травня 1997р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%92%D0%A0#Text>
2. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Асоціація міст України. Київ: ТОВ “Підприємство “ВІ ЕН ЕЙ”, 2015. 256 с. URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf>
3. Гасюк І., Баяк М. Система управління соціально-економічним розвитком територіальних громад: зміст і сутність понять. Наукові інновації та передові технології. 2023. №6(20). С. 172-180. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6\(20\)-172-180](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-6(20)-172-180)

СЕКЦІЯ 11

SECTION 11

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО,
ЖИТЛОВЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО
CIVIL LAW AND PROCEDURE, FAMILY LAW,
HOUSING LAW, INTERNATIONAL PRIVATE LAW

УДК 347.1

Донева П. О.

студентка III курсу

Навчально-науковий інститут

права та інноваційної освіти

Дніпровський державний

університет внутрішніх справ

Науковий керівник:

Карпенко Р. В.

к.ю.н., доцент

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Дніпровський державний університет внутрішніх справ

НОТАРІАТ ЯК ІНСТИТУТ ПРЕВЕНТИВНОГО ПРАВОСУДДЯ

Постановка питання нотаріат як правосуддя може здатися некоректною, а можливо і такою, що зазіхає на виняткову компетенцію судових органів по здійсненню правосуддя. Адже згідно ст. 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Однак відразу необхідно зазначити, що в основу характеристики нотаріату як інституту превентивного правосуддя покладено розуміння нотаріату як органу, покликаного не здійснювати судові функції, а сприяти досягненню завдань правосуддя і попереджувати виникнення судових спорів.

Аналогічним є позиціонування нотаріату та його ролі в європейському співтоваристві. Як зазначено в Резолюції А3 0422/93 Європейського парламенту “Про положення і організацію нотаріату в 12 державах - членах Співтовариства”, нотаріус виконує функцію попереджувального правосуддя, дозволяючи не доводити справу до суду, шляхом усунення або зниження вірогідності виникнення спорів; нотаріус відіграє роль неупередженого радника сторін [4].

Таким чином, нотаріат як гілка юстиції за своєю правовою природою тяжіє до судової влади і сприяє досягненню завдань правосуддя. Судова система і нотаріат активно взаємодіють. По-перше, ефективна нотаріальна діяльність виключає необхідність звернення до суду і порушення судового процесу. По-друге, нотаріальна форма забезпечує доказову силу правам, фактам і документам, що полегшує при необхідності процес розгляду і вирішення цивільних справ у суді, встановлення фактів, що входять у предмет доказування у даній справі. Це дозволяє характеризувати нотаріат як інститут попереджувального, або превентивного, правосуддя, покликаного не

здійснювати судові функції, а сприяти досягненню завдань правосуддя і запобігати виникненню судових спорів за допомогою попередження порушень цивільних прав та інтересів, забезпечення їх належної реалізації, що і можна назвати превентивним захистом.

Список літератури

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004. № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 40-41.
4. Резолюція Європейського парламенту А3 0422/93 “Про положення і організацію нотаріату в 12 державах - членах Співтовариства”. URL: <http://mirnot.narod.ru/euoparl.html>

СЕКЦІЯ 12
SECTION 12

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС
ECONOMIC LAW AND PROCESS

УДК 316.3:316.62:351/.352:395

Попова О. В.

к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії
та історії держави і права
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ, Україна

Попова Є. О.

здобувач вищої освіти 3 курсу факультету харчових
технологій та управління якістю продукції АПК
Національний університет біоресурсів
і природокористування України, м. Київ, Україна

**РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ В ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА**

Життєдіяльність суспільства та людини складно уявити без існування складових навколишнього середовища, різних важливих процесів, факторів, без заняття суб'єктами права господарською діяльністю.

Варто зазначити, що діяльність суб'єктів господарювання може мати свій прояв в різноманітних видах організаційно – правових формах господарювання, може розвиватись та функціонувати в різних сферах і галузях, що позитивно впливає на життєдіяльність суспільства, оскільки:

- надає можливість для суб'єкта права та людини реалізувати свої суб'єктивні права (наприклад: право на працю);
- впливає на покращення розвитку соціальної інфраструктури;
- сприяє зростанню економічного рівня життя населення;
- сприяє в зайнятості населення;
- слугує джерелом надходжень грошових коштів до бюджету;
- сприяє позитивному вектору розвитку економіки;
- сприяє у вирішенні багатьох питань та проблем, які актуальні для суспільства та інше.

В світі, діяльність суб'єктів господарювання функціонує та розвивається в торгівлі, в різних сферах надання послуг, в ресторанній сфері, у відновленні джерел енергії, в сільському господарстві, в промисловості, туризму та в багатьох інших напрямках діяльності, галузях та сферах.

До прикладу: у світі понад 500 млн. ферм (87,7% від їх загальної кількості) належать сім'ям, які виробляють 56% сільськогосподарської продукції та продовольства [1, с.49]; у сфері туризму Європи зайняті більше 35 млн чоловік. На сферу туризму припадає близько 8 % ВВП країн Євросоюзу [2, с.8].

Кліматичні та природні умови, які наявні в нашій країні, створюють сприятливі умови для ведення та розвитку підприємницької діяльності як в туристичній сфері так і в галузі сільського господарства, та з інших напрямків[3, с.11]. В різних регіонах нашої країни розвиваються: туристична галузь, готельно-ресторанні справи, різні сільськогосподарські галузі та інші.

Нормативно - правові документи, які забезпечують та регулюють механізм реалізації суб'єктивних прав людини, громадянина право на працю, на зайняття підприємницькою діяльністю та інше, закріплено в різних правових нормах чинного законодавства [4, с.267] до прикладу: згідно статті 43. Конституції України кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується [5]; згідно статті 50 Цивільного кодексу України право фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності [6]; статті 42 Господарського кодексу України Підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку [7].

В сучасних умовах господарювання підприємництво будь – якої країни займає вагоме значення в системі господарювання господарського комплексу, оскільки воно відіграє важливу роль у створенні та формуванні національного доходу країни, а від ефективного розвитку підприємницької діяльності залежить рівень досягнення суспільством соціально – економічних благ всієї країни [8, с.39].

Отже, функціонування та розвиток діяльності суб'єктів господарювання сприяє:

- насичення ринку як товарами так і послугами щодо задоволення в суспільстві споживчого попиту;
- створення як нових робочих місць для зайнятості населення так і додаткових;
- зростання економічного рівня населення;
- підвищення конкурентоспроможності підприємницької діяльності;
- джерелом надходжень грошових коштів до бюджету;
- впливає на покращення розвитку регіонального розвитку, на соціальну інфраструктуру тощо.

Підсумовуючи все вищезазначене, можна зробити висновок, що існування, розвиток та функціонування діяльності суб'єктів господарювання відіграє важливе значення в соціально – економічному розвитку країни, в житті суспільства та людини, є невід'ємним складовим елементом в розвитку ринкової економіки країни, впливає на вектор розвитку економіки, на забезпечення цілей сталого розвитку.

Список літератури

1. Спаський Г.В. Розвиток сімейних фермерських господарств регіону. *Економіка АПК*. 2019. Т. 26. №5. С.49-59. URL: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201905049>
2. Туристичне країнознавство. Західна та Північна Європа: навч. посіб. / Аніпко Н.П. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 236 с.
3. Попова О.В. Перспективи та правові аспекти діяльності бізнесу як вектора розвитку економіки. монографія. Полтава: ЦФЕНД, 2023. С. 10-14.
4. Попова О.В. Діяльність суб'єктів господарювання в житті людини та бізнесу. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №4. С. 266-270.
- 5 Конституція України // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, №30/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

6. Цивільний кодекс України //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40-44, ст.356) / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

7. Господарський кодекс України //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144) / URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

8. Попова О.В. Фермерські господарства як форма підприємницької діяльності в системі господарювання розвиток та інвестиційна привабливість: монографія. Полтава: ЦФЕНД, 2021. С.39-43.

УДК 346

Пострибайло А. О.

здобувачка другого (магістерського)

рівня вищої освіти,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

Державне-приватне партнерство в Україні є важливою формою співпраці між державою та приватним бізнесом, яка сприяє ефективному використанню ресурсів, залученню інвестицій і підвищенню якості послуг. Це явище охоплює різні аспекти, зокрема інфраструктурні проекти, медичні послуги, освіту та інші сфери.

На сьогоднішній день в Україні ДПП регулюється двома основними законами: Законом України “Про державно-приватне партнерство” та більш вузьким Законом “Про концесію” [1, 2]. Зважаючи на те, що дані нормативно-правові акти були прийняті в різний час, вони досі повною мірою не синхронізовані. Тому для більш ефективного застосування механізмів ДПП у сучасних реаліях (передусім в процесі післявоєнного відновлення та відбудови інфраструктури) необхідні нові зміни у законодавстві [3].

Наразі в Україні функціонує механізм ДПП, проте він потребує удосконалення, адже не передбачав застосування в умовах воєнного стану. 01.07.2022 р. у ВРУ був зареєстрований законопроект №7508 Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України, станом на 19.07.2024 р. законопроект розглядається у другому читанні [4]. Документом передбачається внесення концептуальних змін до ЗУ “Про державне-приватне партнерство” та ЗУ “Про концесію”.

Розробка законопроекту №7508 є позитивним явищем, оскільки він направлений на вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму ДПП для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів і будівництва нових, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України. Також він націлений на: скорочення строків підготовки проєктів ДПП; спрощення та вдосконалення її процедури; розширення джерел

фінансування та запровадження державних гарантій; діджиталізаційського процесу підготовки і здійснення проєктів ДПП.

Проте через наявність значної кількості ризиків, баланс інтересів державного та приватного партнера може порушуватися, при цьому законопроект не пропонує ефективного способу захисту таких інтересів. Неузгодженість із законодавством може мати наслідком невідповідність проєктів ДПП потребам країни та регіонів з відновлення. Виділяють дві основні групи ризиків.

Групи ризиків, які пов'язані із загальними принципами здійснення ДПП: 1. Невстановлення чітких обмежень щодо строку дії ДПП. 2. Неврегулювання питання заміни приватного партнера за процедурою та строками. 3. Відсутність типових положень при формуванні конкурсних, постійно діючих, галузевих та місцевих комісій.

Щодо групи майнових та фінансових ризиків при здійсненні проєктів ДПП: 1. Обмежений перелік об'єктів ДПП для яких є обов'язковим зазначення орієнтовних меж та площі земельних ділянок. 2. Можливі зловживання при наданні державним партнером різних форм підтримки приватному[5].

Таким чином, актуальність ДПП у післявоєнній відбудові України є надзвичайно високою, оскільки країна потребуватиме значних інвестицій та інновацій для відновлення зруйнованої інфраструктури, розвитку економіки та підвищення якості життя громадян. ДПП може стати ефективним механізмом для залучення приватних інвестицій, адже воно дозволяє розподілити ризики між державою і бізнесом, підвищуючи фінансову та управлінську ефективність проєктів.

Крім того, співпраця між державою та приватним сектором сприяє впровадженню сучасних технологій та практик, що є критично важливим для швидкої та якісної відбудови. Я вважаю, що в умовах післявоєнної відбудови ДПП може стати ключовим інструментом для створення ефективної, стійкої та інноваційної економіки, що відповідає викликам сучасності. Тому важливо активно розвивати цю форму співпраці, щоб максимально використати її потенціал для відновлення та розвитку України.

Список літератури

1. Про державно - приватне партнерство: Закон України від 01 липня 2010 р. № 2404 - VI.
2. Про концесію: Закон України від 03 жовтня 2019 р. № 155-IX.
3. Як співпраця держави та бізнесу допоможе відбудувати Україну. Економічна правда. 2023.11.02.
4. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України №7508.
5. Гавриш О., Юхнов Б., Сурай А. Розвиток державно - приватного партнерства в процесі повоєнної відбудови України : аналіз законодавчих ініціатив. Електронне наукове фахове видання “Адаптивне управління: теорія і практика” Серія “Економіка” Випуск 18(36), 2024.

СЕКЦІЯ 13

SECTION 13

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,
КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА
CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY,
CRIMINAL PROCEDURE, CRIMINALISTICS

УДК 343.8:351.74-021.68(477)

Батраченко Т. С.

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри правоохоронної діяльності
Університет митної справи та фінансів

ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ПРОБАЦІЙНОГО НАГЛЯДУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З прийняттям Закону України “Про пробацію” у 2015 році (Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII) Україна здійснила вагомий крок у напрямку реформування кримінально-виконавчої системи, що відображає прагнення суспільства до гуманізації покарання та адаптації правопорушників до життя в громаді [1]. Інститут пробації в Україні покликаний не лише забезпечувати контроль за виконанням судових рішень, але й сприяти реабілітації засуджених, зменшувати рівень рецидиву шляхом соціально-виховної роботи та інтеграції правопорушників у соціально корисну діяльність. Такий підхід відповідає міжнародним стандартам у сфері прав людини і має на меті підвищення безпеки суспільства.

Проте, з початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну у 2022 році, на пробаційну систему країни були покладені нові, небувалі раніше виклики, що вимагають адаптації до умов воєнного стану. Невизначеність, спричинена тимчасовою окупацією окремих територій, переміщенням населення та порушенням зв'язку, обмежує можливості пробаційних органів у забезпеченні безпосереднього нагляду. У багатьох випадках комунікація з підопічними ускладнена, а ризики невиконання обов'язків засудженими значно зростають.

Крім того, важливою залишається функція пробації як інструмента соціальної реабілітації через залучення до суспільно-корисних робіт. У воєнних умовах така діяльність набуває особливого значення, оскільки дозволяє суб'єктам пробації брати участь у національних волонтерських проєктах: допомагати в розборі завалів, плести маскувальні сітки, розподіляти гуманітарну допомогу, підтримувати потреби Збройних сил та територіальної оборони. Це не лише сприяє зміцненню соціальної відповідальності та навичок співпраці, але й допомагає побороти відчуженість та ізоляцію, з якими часто стикаються колишні засуджені. Таким чином, пробаційна система України зараз переживає етап вимушеної трансформації, пов'язаний із воєнними реаліями. Це вимагає від органів пробації гнучкості, впровадження нових технологічних засобів зв'язку, таких як месенджери та соціальні мережі, для підтримання контакту з суб'єктами пробації на тимчасово окупованих територіях або у зонах активних бойових дій.

В умовах воєнного стану діяльність органів пробації стикається з безпрецедентними викликами, особливо на окупованих територіях та у зонах

активних бойових дій. Однією з основних проблем є обмеження в реалізації наглядових функцій, які забезпечують контроль за поведінкою суб’єктів пробації. Зокрема, через неможливість підтримувати постійний контакт із піднаглядними особами зростає ризик невиконання ними покладених обов’язків та рецидиву. Це викликає серйозне занепокоєння, оскільки, за умов відсутності надійного зв’язку, пробаційні служби фактично втрачають можливість реалізувати свої функції у повному обсязі.

Наказ Міністерства юстиції України № 272/5 від 29.01.2019 передбачає, що засуджені особи зобов’язані повідомляти орган пробації про зміну місця перебування. Проте, на практиці, цей процес часто ускладнюється через відсутність доступу до стабільного зв’язку на тимчасово окупованих територіях або у віддалених районах. За таких обставин актуалізується потреба в альтернативних способах комунікації та контролю, які б дозволили швидко і надійно отримувати інформацію від піднаглядних осіб [2].

У такому контексті суспільно-корисні роботи набувають особливого значення як інструмент ресоціалізації засуджених. Зважаючи на введення воєнного стану та необхідність підтримки загальнонаціональних зусиль у боротьбі з агресором, організація суспільно-корисних робіт може не лише слугувати методом виконання пробаційних зобов’язань, але й відігравати важливу роль у соціальній реабілітації правопорушників. Наприклад, участь у розборі завалів, плетіння маскувальних сіток, фасування гуманітарної допомоги – це завдання, які сприяють розвитку навичок співпраці, підвищенню соціальної відповідальності та дозволяють суб’єктам пробації відчувати свою значущість у суспільстві. Залучення до таких заходів не лише знижує ймовірність рецидиву, але й сприяє адаптації засуджених до умов суспільного життя, створюючи передумови для їх подальшої інтеграції у громаду [3].

Цифрові технології, своєю чергою, відкривають нові можливості для забезпечення контролю над суб’єктами пробації, які перебувають на окупованих територіях. У цих умовах застосування месенджерів та соціальних мереж як альтернативних каналів комунікації стає необхідністю, а не вибором. Центр пробації вже впровадив можливість зв’язку через месенджери для інформування про зміну місця перебування, що дозволяє органам пробації підтримувати контроль над суб’єктами пробації навіть за відсутності традиційних каналів зв’язку. Такий підхід потребує подальшого вдосконалення, але він демонструє здатність пробаційної системи адаптуватися до сучасних викликів, зумовлених воєнним станом, та залишатися ефективною навіть у надзвичайних умовах [4].

Отже, воєнний стан значно ускладнює діяльність органів пробації, особливо на окупованих територіях, де контроль та нагляд за суб’єктами пробації обмежений. Суспільно-корисні роботи стають важливим засобом ресоціалізації, сприяючи інтеграції правопорушників у громаду та знижуючи ризик рецидиву. Використання цифрових технологій, як-от месенджери, дозволяє підтримувати комунікацію з піднаглядними навіть в умовах обмеженого зв’язку. Така адаптація пробаційної системи підтверджує її здатність ефективно функціонувати в надзвичайних умовах, сприяючи суспільній безпеці.

Список літератури

1. Закон України “Про пробацію” від 05.02.2015 № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text>
2. Наказ Міністерства юстиції України від 29.01.2019 № 272/5 “Про затвердження Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань, не пов’язаних з позбавленням волі”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0120-19#Text>
3. Тertiшник В. М., Батраченко Т. С. Забезпечення юридичної визначеності, ефективності та верховенства права в сфері превенції. Адміністративно-правові та організаційно-тактичні засади діяльності підрозділів превентивної діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану: матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції, Кропивницький, 2024.
4. Степанюк А.Х. До питання про реформи у сфері виконання покарань. Право України. 2019. № 7. С. 53–65.

УДК 343.1

Пилипенко Д. О.

д.ю.н., доцент

завідувач кафедри

кримінально-правових дисциплін

факультету № 2

Криворізького навчально-наукового інституту

Донецького державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКУ СКЛАДАННЯ ДОСУДОВОЇ ДОПОВІДІ

У контексті окресленої тематики окремої уваги та вирішення з боку законодавця потребує питання продовження строку (надання додаткового терміну) для складання досудових доповідей уповноваженими представниками персоналу органів пробації. З цього питання А.П. Гусак слушно наголошує, що у КПК України не передбачено порядку продовження строку для складання досудової доповіді та відповідного права представника органу пробації заявляти клопотання про продовження строку складання досудової доповіді [1, с. 255]. Погоджуючись з цією позицією слід наголосити, що дійсно, чинний КПК не містить норм, які регламентують порядок продовження строку для складання досудових доповідей. Разом з тим у п. 13 Порядку складання досудової доповіді затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 21.01.2017 № 200/5, зазначено наступне: У разі наявності або виникнення об’єктивних обставин, що унеможливають підготовку або своєчасне подання досудової доповіді, орган пробації невідкладно повідомляє про це суд з відповідним обґрунтуванням. Одночасно у повідомленні щодо наявності або виникненні об’єктивних обставин, що унеможливають своєчасне подання досудової доповіді, орган пробації звертається до суду щодо надання додаткового терміну для складання досудової доповіді [2]. Дослівне тлумачення цієї норми дозволяє дійти висновку, що з метою продовження строку підготовки досудової доповіді, уповноважений представник персоналу органу пробації звертається до суду з відповідним

повідомленням, в якому міститься: 1) Інформація щодо наявності або виникненні об’єктивних обставин, які унеможливають своєчасне подання досудової доповіді; 2) Звернення щодо надання додаткового терміну для складання досудової доповіді.

Такий підхід авторів зазначеного Порядку складення досудової доповіді є вельми суперечливим та дисонує з положеннями інших нормативно-правових актів. Так, повноваження представника персоналу органу пробації щодо звернення до суду з приводу надання додаткового терміну (строку) для складання досудової доповіді не передбачені ЗУ “Про пробацію” та ст.ст. 72¹ (Представник персоналу органу пробації) та 314¹ (Складання досудової доповіді) КПК України. Попри це, в практичній сфері представники персоналу органів пробації доволі активно застосовують визначене Порядком складення досудової доповіді право звертатися до суду щодо надання додаткового терміну для складання досудової доповіді. При цьому відповідно до інформації з Єдиного державного реєстру судових рішень, суди охоче розглядають такі звернення органів пробації та задовольняють клопотання щодо продовження строку для складання та подання досудової доповіді [3].

У цьому контексті слід схвально сприймати позиції суддів, які з порозумінням ставляться до об’єктивних реалій діяльності органів пробації та підготовки та подальшого подання ними до судів відповідних досудових доповідей. Таким чином, попри те що чинний КПК не містить норм, які регламентують умови та порядок надання додаткового терміну (продовження строку) для складання досудової доповіді, суди першої інстанції та органи пробації все ж знаходять порозуміння у цьому питанні. Однак таку ситуацію не варто залишати без належного нормативного врегулювання та до чинного КПК мають бути запроваджені відповідні доповнення, які визначатимуть порядок продовження строку складання досудової доповіді. Для цього перш за все доцільно “синхронізувати” правовий статус представників персоналу органу пробації, які визначені у Порядку складення досудової доповіді та чинному КПК. Тому у ст. 72¹ КПК України до обов’язків представника персоналу органів пробації з невідкладного повідомлення суду про наявність або виникнення об’єктивних обставин, що унеможливають підготовку або своєчасне подання досудової доповіді, доцільно додати обов’язок звертатися до суду щодо надання додаткового терміну для складання досудової доповіді. Крім цього до ст. 314¹ КПК України доцільно також додати норми, що визначатимуть строк складання досудової доповіді, який, на моє особисте переконання, має становити не менш ніж 30 днів, а також можливість продовження судом строку складання досудової доповіді за відповідним клопотанням представника персоналу органу пробації.

Список літератури

1. Гусак А. П. Особливості складання досудової доповіді у кримінальному провадженні. *Київський часопис права*, 2021. № 4. С. 252–257.
2. Про затвердження Порядку складення досудової доповіді : наказ Міністерства юстиції України від 27.01.2017 р. № 200/5. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-17#Text> (дата звернення: 10.11.2024).
3. Єдиний державний реєстр судових рішень : офіційний веб-сайт. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 10.11.2024).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ ТА ПРАВОВІ ТЕНДЕНЦІЇ:
МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ РІШЕННЯ ДЛЯ СТАЛОГО МАЙБУТНЬОГО

Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
м. Рівне,
12 листопада 2024 р.

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.
Художній редактор: Михайленко К. В.
Коректор: Остаповець Н. М.
Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Надруковано у ПП “Астроя”
Свідоцтво про державну реєстрацію
серія ДК № 5599 від 19.09.2017 р.
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20-Б, кв. 4
Наклад 100 шт. Замовлення 2131-27
Підписано до друку 12.11.2024 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Гарнітура Calibri Light.
Друк різнографічний. Умовн. друк. арк. 4,1

Видавництво ПП “Астроя”
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20, кв. 4
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи
ДК № 5599 від 19.09.2017 р.

Друк ПП “Астроя”
36014, м. Полтава, вул. Шведська, 20, кв. 4
Дата державної реєстрації та номер запису в ЄДР
14.12.1999 р. № 1 588 120 0000 010089

Всі права захищені.
Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.
Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

